

PAV. FLERÉ.

ZAČETNI POUK V DELOVNI ŠOLI.

V Der Bücherschatz d. Lehrers XX.¹ je napisal K. Rößger iz Leipziga dolgo razpravo o začetnem pouku. Na enem primeru hočem tudi pokazati, kako postopa ta proizvajalec ideje delovne šole na tej stopnji. Prej pa še nekaj splošnih opazk.

To mora imeti učitelj pred očmi pri novincih, da jih mora najprej spoznati; spoznati njih telesen in njih duševen razvoj. Misel ni nova; Slovenci imamo poleg manjših zapiskov in navodil o tem tudi izvrstno H. Schreinerjevo delo »Analiza duševnega obzorja otroškega«. Predvsem pa se moramo vprašati: Kdaj je učenec zrel za šolo? Schreiner izrecno imenuje starost od 7. do 10. leta kot posebno dobo, nič ne omenja 6. leta, brez vsake opazke mu s 7. letom »otrok stopi v šolo«. Splošno se priznava, da izvečine otrok s 6. letom za šolo ni sposoben; starši tožijo o tem, učitelji tožijo. Lani sem pisal o tem kratko glosso, na njeno zahtevo pridem še pozneje. Sicer pa tukaj za nas ni merodajno, ali naj vstopi otrok s 6. ali 7. letom — vstopil je in s tem računamo; z novincem se pečamo. Prav tako tudi ne govorimo o razvoju, njegovih pospeševanjih in zaprekah pri tem razvoju pred šolskim vstopom, pač pa o načinu, kako si pridobi učitelj posebno na podlagi delovnega učnega principa vpogled v telesno in duševno učenčevo stanje v svojem elementarnem razredu.

Zmerjen in stelitán je otrok kmalu, če že tudi mora biti, da se spozna njegovo vnanjo telesno konstitucijo. Ne tako lahko pa preizkušanje čutil. To je potrebno kakor hitro so otroci tako daleč, da lahko slede naročilom učiteljevim. Kjer se godi to tako, da sta pri takih preizkušnjah navzoča učitelj in šolski zdravnik, je najboljše. Nekaj pa je treba: otrok ne sme niti zapaziti, da se godi z njim nekaj zelo resnega; oplaši se. Zato je najboljše, če je pri tem naša voditeljica igra.

Poleg tega je potrebno preizkušanje otroške psihe.

¹ Pod naslovom »Aus der Praxis d. Arbeitsschule«. — Österr. Verlag. — Dunaj 1912. — C. 7 K.

V delovni šoli se godi to vse s poskusom; ko se je preiskalo oko in uho zdravniško, se hoče še izvedeti, ali se zaznava obliko, barvo, zvok, zvočno višino, ritem in število. Vzemimo primer,¹ kako se to godi pri preiskušnji za obliko; ta je med najlažjimi. Učencem se da kvadratne, pravokotne, trikotne, okrogle ali elipsaste ploščite različne velikosti, da jih sortirajo. Za korak naprej je sledeča preiskava, ki precej hitro in jasno pokaže, kako zaznavajo učenci obliko. V prvih tednih se jim razdeli liste za zgibanje. Otroci jih zganejo po eni diagonali, potem po drugi, da nastanejo enakokraki pravokotni trikotniki. Te se postavi tako drugega za drugim, da dobe to obliko

To so otroci risali in sicer takole:

1. zelo malo:

2. več: ali

3. še več: ali

4. ponajveč zelo malo:

Prvi so imeli pravilno lego, le razdalja ni bila prava; drugi so imeli še pokončno lego pa so obrnili ali že napravili ležeče; tretji so lego že čisto preobrneli in zadeli obliko le oddaleč; četrti pa niso videli ne lege ne oblike. In na te zadnje se najbolj pazi ter se jih preskuša dalje, da se izve, če ni bil prvič le nesrečen slučaj ali pa če so še na tisti stopnji, da samo kar črčkajo, torej, da so za šolo nezreli.

Tem poskusom slede poskusi prostega risanja. Najprej rišejo otroci vse, kar hočejo, previdno pa se povprašuje za pomen njih risbe. Potem se določa posamezna temata, ki jih dajo najboljše kake povestice. Ne bo za učitelja lahko, da čita s teh risb, kako daleč je učenec s svojim poznanjem in svojim spoznavanjem, vendar pa je potrebno, da najskrbnejše zasledujemo risarsko izražanje začetnikov že zato, ker nam bo mogoče le na ta način, da določimo tej stopnji primerno snov slik, in da vemo, kako bomo lahko vplivali na risarsko usposobljenost.

Tem vajam slede vaje, ki kažejo poznanje oblik. Tu igra veliko vlogo plastilina. Spoznamo pa kar kmalu, da imajo otroci zelo malo smisla za tretjo dimenzijo.

Rekel sem že, da misel na preiskovanje duševnega obzorja ni nova; nova je pot. Nam Slovencem je dejal H. Schreiner: »Zasledovanje duševnega stanja učenčevega, pridobljenega pred šolsko dobo, bodisi še tako težavno, je zelo potrebno in neogibno za vsak pouk, ki ne mara zidati na pesek.«² To je bilo napisano pred več kot desetimi leti, torej v dobi,

¹ Iz šol v Leipzigu.

² H. Schreiner: Analiza.

ko se je preiskoval krog predstav z vpraševanjem in odgovarjanjem, in največ s tem. Uspehi so se dosegli, a bilo jih je malo. Schreiner nam navaja v svojem delu tabelaričen pregled, kakor so ga napravili l. 1878. v Vogtlandu na Nemškem. Jaz sem za svojo osebo mnenja, da tabela ne odgovarja resnici, ker sem prepričan, da se otrok danes zaveda vsebujoče predstave, jutri ne, pojutršnjem zopet; tako, da je njegova last in ni. Samo vprašanje je premalo, da bi postavilo predstavo tako v ospredje, da bi se je zavedal točno, natančno. Jutri pa bogve odkod blagoslovljena prilika, ki ga je spomnila in poznal je. Saj je pri spominu in zavednosti največ odvisno od dispozicije in dispozicije ne ustvari samo vprašanje. — Kako pa? »Temeljita preiskava,« pravi Rößger v že omenjenem skupnem delu, »se mora opirati najbolj na prosto izražanje kot pripovedovanje ali kot spremljanje delovanja«. Ali z drugo besedo: magari izpraševanje kot navajanje k pripovedovanju, pa to v neprisiljenem razgovoru, ki je najlažji med delom. In prav rad pritrdim Schreinerju, da mora učitelj pri novincih »najprej kot dober psiholog poiskati točke, od koder se pride otroku do živega« — za navodilo, kako, pa pravim jaz: »Bodi otrok med otroci!« — in sami ti bodo pokazali tisto točko.

Še kot dokaz h svoji trditvi, koliko so vredne z vprašanji dobljene otroške izjave, tele besede, o katerih neresničnosti me ne prepriča nihče: »Pri tem (pridobivanju jasnosti o predstavah števil) pa se mora (učitelj) vedno zavedati, da je število kot nazor v tej starosti dostopno, da pa spada pojem števila kakor tudi časovni k onim, ki se razvijejo v duha najpozneje« (Rößger).

Zavajamo se proti ugovoru, da se odmetava vse staro in se hoče novotarij, le novotarij. »Upravičen bi bil najhujši upor, če bi se hotelo postaviti na mesto dozdej vse vladujočega govora vse vladujočo rokodelsko tehniko. Saj bi bila šola potem vse prej kot delovna šola. To pa mora doseči, da pride v sredi v razredu do svoje veljave vsak, poleg poznavalca jezika tehnik, poleg pripovedovalca konstruktor.« Ko pa pridejo v tako skupnost, pa »pomaga posebna nadarjenost pri izobraževanju slabih. Delaje pa ob enem tudi od posameznika na celokupnost s tem, da se hoče vdinjati kot služeč član občestvu. In v tem se uresničuje tako vzgojna misel delovne šole že v spodnjem razredu« (Rößger).

Govoriti hočem o poročilu, kako je postopal v elementarnem razredu Rößger, pristaš društva in zveze Arbeitsschule v Leipzigu.¹ Le en primer sem si izbral, da ga pokažem ob kratkem in v glavnih potezah. Vendar pa ne bom govoril o posameznih predmetih, ker o tem bo še itak razgovor na poznejših mestih, in tudi ne bom opozarjal povsodi na razno

¹ Gl. kratko zahteve te zveze v Pop. l. 1911. str.

mogočo zvezo »pouka«; saj si jo vstvari lahko vsak sam, tu bodi le uvod v delo.

Da vzbudim zanimanje v vsi četi kar skraja, sem poskusil prvi dan, da jim pokažem večje delo in njih plačilo. »Vrt imamo. Ta je naš, tukaj lahko sadimo, kar hočemo. To zraste in nam bo dišalo. Kaj posadimo?«¹ Vse predstave otroškega mišljenja so izhajale od sadu, ki nam bo dišal. Vse polno je bilo predlogov, tako da smo prišli na drugo šele, ko smo si ogledali gredo. Prazna greda je stavila naloge, in tisti mali, ki so se že spoznali pri vrtnem delu, so določili delovni načrt ter kar hitro svetovali, kako lahko dobimo orodje, seme, rastline. »Jutri prinesemo to s seboj!« To je bilo za danes dosti. Nič uspeha? Pač, več kakor bi ga mogla dati pozneje najboljša lekcija. Misli in voljo malih je napolnjevala velika naloga, ki so jo morali rešiti, in četudi najbolj boječi v šoli niso nič rekli, doma so pripovedovali tudi ti ter so trkali pri starših na mošnjček, še bolj, kakor bi mogel ta včasih prenesti.

Ko so prišli z vrta, je sledila igra. Učitelj pusti nje vodstvo učencem. Sam nima opraviti pri tem drugega, kakor da gre semtertje, pazi na malo družbo ter uvede v njo bojazljivčka pa mu pokaže, da zna on prav to; stopiti mora k dvema, ki si hočeta seči v lase, ter ju pomiriti. — Potem zapoved: Prinite se me! Vsi not! Pa gredo v razred. Trdno prijateljstvo je sklenjeno. V sobi se poiščejo prostori. Kratka navada na povelje se porabi. Telovadba! Najprej počasi, vstati in spet sest. Koliko časa porabi tu marsikateri, marsikatera. Malo hitreje. Gor, dol! Dokler ne gre v taktu, ena, dve, ena, dve! Tako, in zdaj lepo tiho, da vam kaj povem. — Pa jim pripoveduje veselo zgodnico, ki si jo je umislil ter vplel vanjo potezice, ki jih je v tem kratkem času opazil pri malih. Spoznajo se pa hočejo povedati še več. Nastala je potreba za to, da govore, pa nastala je iz njih notranjosti same. Nič ni bilo treba pozivanja in prvi uspeh služi nadaljnemu delu. Tako nastane pomalem pazljivost po vsem razredu. Še malo petja, posamezno, skupaj, učitelj še zagode pesemco in zdaj — domov. Prvi šolski dan je končan.

Razpoloženje, ki je bilo prvi dan, se razprostre na drugega pa tudi v dni tam spredaj, ko postaja delo resnejše in trdnejše. Kakor pa prvi dan, tako je vse leto: pouk ni sestavljen iz predmetov, zdaj nazorni nauk, potem čitanje, potem računstvo in na zadnje malo petja. Ne, ta razdelitev, ki jo je ustvarila logika in potreba znanstev, ni nič za abecedarčke, ki jim je življenje še vzlic šoli le ena, velika enota. In četudi si moramo mi učitelji zase polagati račun o tem, kako daleč se je razvil posamezen otrok in kako daleč ves razred na to ali ono plat, kaj moramo podati in nuditi, da pospešujemo govor, razumevanje oblik in števil, za otroke

¹ Na Nemškem se začenja šol. leto v Vel. noči!

ostane vse le skupno življenje, ki rodi vprašanja in potrebe, napore in dela. -- Zato zahteva šolski začetek osnovni nauk. Tu pa ni treba, da obsega gotov čas gotovo množino delovnih rezultatov. Učitelj kot močnejši, zrejši, sposobnejši vpliva seveda v vseh rečeh na gotovo smer, vendar pa ni edini, ki določa, kaj naj se zgodi zdaj in kaj potem; otrokom naj se zdi, da se vrši vse, kar se vrši, iz njihovega impulza, dragič zopet, da se mora zgoditi pod pritiskom železne nujnosti, kjer je vse le posledica prejšnega.

Tako postane vrtno delo v svoji brezpogojni vrednosti tih vzgojitelj. Vsak dan, od pomladi do jeseni gremo vun, pozneje manj, pa tudi pozimi in v začetku mladleta spet, dokler se ne začne spet zunaj delo, ki nas kliče van vsak dan. Dostikrat zadostuje kratek obisk, potem smo zopet vso uro in še delj zunaj, ne le pri lastni gredi, tudi sosedje nam povedo mnogo; ali pa gremo vun v park, na cesto s svojim sadnim drevjem, na polje, v gozd. -- In vedno prinesemo kaj novega za svoj vrt. Tako se tko niti sem in tja, vnan in not! Krog je vsak dan širši, vodi nas na cesto s svojim življenjem, v hišo, v družino, k trgovcu, k obrtniku; opazujemo hrano, bivališča, obleko, prometna sredstva, varnostne naprave, postavno uravnavo družabnega življenja. Živimo pač s časom. Svetovna slika malih ostane tako zaprta, pa se večja in širi. Pri tem pa ni nič novega, kar bi se učilo, da bi se le učilo. Računati moramo, če hočemo prodati črešnje ali pa popraviti plot pri vrtu ali pa saditi fižol. In ker je šlo dobro pa ker je šlo težko, preračunimo še enkrat. Tako nastane vaja in z rastočim delom vedno tudi več prilike pa tudi več potrebe, da vadimo vedno spet stroko, kjer mora biti vaja jasna, danes 10 minut, jutri pol ure, potem pa spet nekaj dni nič. Vedno pa je vaja v zvezi s stvarnimi interesi učencev. Na kaj pritaknemo, je precej vseeno. Zgrabite tam, kjer je zanimivo!

Tako vodi vse učitelj in vendar ne zre v njem otrok vsemogočega vodnika volje, ki edini ima za to pravico. Da bi s tem uničil svojo avtoriteto, ni verjetno. Ravno to, da zna vsepovsod najti način, kako se napravi praktično in pametno dobiček, kako se brani slabega, ravno to ga povzdigne v očeh učencev bolj, kakor če se izogiba vsakemu vprašanju ter »ostaja strogo pri stvari«.

Kako je bilo pa prej na vrtu?

Drugi dan so prekopali (seveda se je prekopalo še enkrat pošteno, ne da bi vedeli za to mali), tretji dan pa grabili in sejali. Tu so šteli, zapisovali, zaznamovali; spoznavali semena in njih svojstva, zarisavali, risali; napravljali so grahu in fižolu oporo... Dovolj je bilo dela! Pa so

imeli v razredu še drugo. Paličice so pokladali in računali; napravili so iz njih plot, ga manjšali in večali.

Tako so računili. To računanje je bilo vedno v zvezi s hantiranjem. Računanje na pamet ni nazadnje nič drugega, kakor opravilo spomina, ki temelji na tisočeri nazornosti in ki nastopa, kadar učenec zapazi, da pride tako po lastno najdenem načinu najprej do smotra. Pri računskih polagalnih vajah je treba strogo paziti na pravilnost, četudi jamči že način snovi, da se morebitni pogrški lahko in hitro popravljajo. Poglavitno pa je, da se ne preneha prezgodaj s hantiranjem v računstvu, da si zapomnijo vsa računska pravila, »ta železni most, ki se v prihodnjih letih pod težo na njem sezidanih računskih funkcij gotovo podre«. S čim se obravnava pri računstvu, je končno vseeno, le ne skraja preveč učil!

Vendar pa ni ta vaja in delo glavno v našem prvem računstvu. Nastopa tudi nekako kot sport ter traja na dan le malo časa. Poglavitnejše nam je spoznavanje številnih razmerij v resnici, število kot nazor. Kot tak nam stoji poleg oblike in barve.

Isto je tudi z risanjem: na tablo delamo kolikor mogoče veliko: kroge, ovale, čudežno zavite polžne črte in vse to z roko in oberoč, ker napravlja to otrokom veselje in voljno roko. — Pravitako je z oblikovanjem: vzamemo plastilino in pritiskamo, gnetemo, vlačimo, upogibamo, razimo in gladimo — brez smotra, kar v veselje.

Pa glej, kar smo vadili tu brez smotra, igraje, to nam postane sredstvo, če hočemo oblikovati smotreno. Igra nam je bila tehničen učni postopek.

Podobno je z govorom. Tudi tu ni treba, da dobimo oblast nad posameznimi organi. Reprodukcijska tu ne zadostuje, četudi ima tudi tukaj kakor pri vsem otroškem delovanju imenitno vlogo. Otroke je treba dovesti do tega, da z glasom zavedno pravilno začenjajo in puste glas potem doneti. Zato je neobhodno potreben glaskovalen kurz, ne kot stroka, ampak kot del skupnega pouka.

Potrebno je bilo omeniti, da smo zavili na to stranpot od opisa vrtnega pouka, da nam ni treba označevati tehničnih vaj na vsakem mestu posebe. Vedno pa ostane eno kot predstava smotra: obdelovanje vrta. To je rdeča nit, okolu katere se plete vse drugo delovanje, in to vse poletje.

Vedno je kaj, da gledamo, vedno kaj, da delamo. Tu imamo priliko, da rišemo, oblikujemo in zgibamo, režemo in računimo. Razgovor postane prostejši, ker se govori le zaradi stvari. Gotovih stavkovih oblik zahtevajo dejstva. Govorne in pevske vaje se neprisiljeno pridružujejo in na prostem nastajajo igre same. Da se očistijo besedila pesmi in razni

stiki potem v razredu vseh pokvarjanj besed, je vsem umljivo. Igra in skupno delo strne razred, prisili ga k medsebojnemu upoštevanju, k vljudnosti in k upoštevanju mojega in tvojega. S tem se gotovo utrdijo temeljni nravnosti. Skupni izprehodi po ulicah z njih vozovi in izložbami, po cestah zunaj mesta z njih sadnim drevjem in jarki, na polje spomladi, poletu in jeseni, v bližnji park s svojim ribnikom in svojimi ribami, racami, gosmi, labudi, na kmetijo z njenimi orodji in živalmi — vse to razširja in bogati sliko.

In če hočete, se je vse to razvilo v učno stroko: n a z o r n i n a u k v d o m o v i n o z n a n s t v u. —

Še več je izhodišč za delo poleg dela na vrtu; še več jih omenja Rößger. Posebno zanimiv je opis, kaj je dal obisk pri sudanskih črncih. Obilo je snovi za delo, ročno delo. Videli so preprosti voz in pol leta — pravi — da jih je to zanimalo, t. j. niso napravljali venomer, ampak le o prilikah, če je kaka druga snov spet oživila besedo voz. Ura, zidanje hiše, železnica, pošta, kolesar so bile take snovi. »Poleg narejanja, ki zahteva pač pred vsem sestavljajočo fantazijo, se je vadilo vse druge možnosti delovanja.«

Zdelo se nam bo malo uspeha, ki smo vajeni, da izhajajo iz naših elementarnih razredov učenjaki, ki bero, ki računijo kar tako lahko, ki so si nabrali besedni zaklad pri nazornem nauku, ki . . . saj veste, kako »bogati so na duhu« naši mali. Pa opozorim najpoprej na eno.

»V pojasnilo naj služi, da stojim od začetka na stališču učiteljskega društva v Leipzigu, ki zahteva, da nimajo čitanje, pisanje in navadno šolsko računanje s poukom prvega šolskega leta nič opraviti« (Rößger).

Naj ponovim na tem mestu še enkrat nek svoj predlog, ki sem ga zastopal v »Pop.« l. 1912. v glosi »Tudi reforma«,¹ ki se glasi preciziran takole:

1. Ker imamo začetek šolskega leta v jeseni, naj se sprejmo v 1. razred otroci z dovršenim 7. letom.

2. Ti pa naj začno hoditi v šolo s poletnim tečajem, ki prevzame uvajanje v šolo ter pripravlja otroke na poučevanje v računstvu, v čitanju in vseh drugih »učnih predmetih« tako, da jim dá igro, t. j. dejanje, ki najde v sebi samem svoj izvor.

Kako naj se to zgodi, sem omenil že na označenem mestu. Bi bil za to uvajanje in pripravljajanje tak pouk nepripraven? Mislim, da ne! —

Torej čitanje in druge šolske discipline so iz prvega šolskega leta izključene. Kako pa se čitanje začne, si vendar še oglejmo zaradi primere.

— Pouk v čitanju se začneja z zvezo glasu in glasovnega znaka. Oboje se je vadilo poprej v drugi zvezi. Tukaj se ju poda le v njuni po-

¹ Pop. 1912. sts. 161.

sebni obliki in eno kot znak za drugo. Iz mnogih vzrokov, zlasti pa iz principov delovne šole, ki zahteva mnogo, različno in pri tem samostojno predstavljanje oblik, se je predlagalo, da se vrnemo do skeleta naših skupnih pismenk. To so velike črke lapidarne pisave (ABCD itd.). Te obstoje le iz ravnih črt in lokov ter njih delov, zato jih je lahko risati, oblikovati iz plastiline ter zlagati iz paličic in obročev. Kot elementi za polaganje služijo le paličica v treh velikostih (dejal bi, da zadostuje za prvotno obliko ena in ista velikost!), krožec in polkrožec. (Pozneje je potrebna enaka velikost črk, da se vzgoji smisel za enotno obliko pismenske slike.)

— Oblike posameznih črk se vzame najprej kot oblike iz ostalega pouka ter dobe zdaj tu svoj lasten pomen. Na teh oblikah se vadi začetno čitanje in pisanje, se veže glas z znakom. Otrokom je vedno mogoče, da samostojno tvorijo in izpreminjajo obliko.

— Kmalu dobe v tem toliko gotovosti, da se uvede k velikim tudi male črke, o priliki in po stopnji podobnosti. Nato se rabi stroj za sestavljanje pri čitanju (najnavadnejša palica z žlebom, v katerega se pokladajo črke). —

To je začetek. Ko pa so se navadili otroci čitanja in pisanja toliko, da lahko čitajo in pišejo besede in stavke, pa se oboje brez pogojno pridruži skupnemu pouku. —

Oglejmo si ob kratkem še učni načrt v nazornem nauku, čitanju in pisanju ter računanju v prvem poskusnem razredu pod vodstvom Kerschensteinerjevem v Münchnu.¹

Nazorni nauk. 1. naloga (telovadnica in na igrišču): napravljanje lesenih palic z opiljenimi prijemali, lestev, držajev za vrvi. — Pletenje vrvi za skakanje (delano na kolescu). 2. naloga (na cesti): napravljanje lesenih kock, lesene omare in navadnega težaškega voza iz kolesc in deščic. 3. naloga (jesenski vrt): nareja se cvetlične palice iz lesa ter šivo iz gaze vrečice za semena. 4. naloga (božič): naredi se taška za na božično mizo, taška za servijeto; lesena stavbna omara iz štirikotnih in trikotnih stebričev. 5. naloga (sneg in led): pletenje podstavka; naredi se lesene sanke. 6. naloga (pri šivilji): ravnilo z merilom; risarsko ravnilo. Napravljanje krojev za srajčko, spodnjega in vrhnega krilca punčk. Šivanje tega perila po prirezanih krojih. 7. naloga (v cerkvi o Veliki noči): barvanje pisank. 8. naloga (šolski vrt zmladleta): napravljanje cvetličnih zaboječkov, plotu za te zaboječke, setev in saditev vanje; pletenje cvetličnega koša, pletenje koša za sadje iz rafije. 9. naloga (pri prodajalki sadja): modeliranje sadja.

¹ G. Kerschensteiner „Begriff d. Arbeitsschule“ str. 81. – 92. Primeri tudi moje „Šolstvo v Münchnu“ v letošnjem „Pop.“

Čitanje in pisanje. Kot predvaja za pisanje služijo geometrijski liki, ki jih otroci najprej obvečejo s svinčniki. Tako omejene papirne ploske se izpolnijo vedno skrbneje z barvniki. Otroci se tako navadijo, da pazijo na obris, se drže gotovih mej, pojmujejo razne obrisne oblike ter se tako počasi navadijo, da obvlada roka gibanje pri pisanju. Uvajanje v posamezne pismenke se godi tako, da se črko najprej počasi in z opazovanjem vseh premikov napiše na tablo. Potem jo poiščejo otroci med črtami ter jo na nelineiranem papirju ali nelineirani ploščici napišejo prav veliko, jo otipajo (!) ter vlečejo po nji s prstom, dokler je ne znajo. Tem predvajam sledi pisanje črk na velikih stenskih tablah (Zakaj ne narobe? Poprej tu, potem na svojih ploščicah!), ki so na treh šolskih stenah, in nato je skupna korektura. Nato jo vadijo zopet na svojih ploščicah. Vzporredno s temi vajami so vaje v čitanju in pravopisju. Zadnje so navadno take: na veliki šolski tabli sestavi učiteljica iz tiskanih črk nove stavke, otroci predstavljajo tiskane črke v pismenke ter pišejo potem stavke na ploščice ali v zvezke na pamet (!). Začetnico so skončali že sredi maja, tako da so brali otroci zadnja dva meseca že berilo: »Blaue Blumen«, knjigo za starše in otroke. Težkoče so bile tu skraja le vsled manjših črk v knjigi.

Računstvo. Gleda se na to, da ima vsak otrok učila, na podlagi katerih ponazoruje sam. Seveda se kar skraja polaga največja važnost na to, da otroci ne le presodijo, ampak tudi natančneje premerijo ter razvijajo tako najnavadnejše številne pojme. Ploščice iz lepenke, gumbi, paličice, kolesca, verižice biserov, ponarejeni bakreni in niklasti novci v lastnoizdelanih denarnicah in predvsem vse manualno delovanje v obdelovanju lesa, za kar je potrebno vedno presojanje, merjenje in primerjanje, služi izvajanju delovnega principa v računstvu.

To je vse v šolah, ki so urejene in predvsem gmotno podprte za proizvodbo delovnega principa. Kaj pa bomo mogli doseči mi? Lahko sploh kaj dosežemo? Za primer skromne lastne poskuse.

Iz nazornega nauka. Obravnaval sem zimo. Nisem imel ne Janskyjeve, ne kake druge podobe, nisem imel pripravljenih povestic, ne nobenega orodja, ki bi bilo pripravno za to obravnavo. Sami so mi prinesli otroci snov s seboj; na svoji zmrzli obleki, na svojih ozebljih rokah, na ščinkovcu na nosu, na rdečih licih so jo prinašali.

Tako sem si razvrstil obravnavo.

Po Vseh svetih so mi začeli praviti o svoji poti v šolo. Zupal je sneg, pritisnil je mraz, pa so mi spet pravili o svoji poti. Vsak dan sproti. Ne ravno v uri nazornega nauka. Prva po urniku naj bi bila ona računstva; da bi jo porabil kot tako, ne bi izvedel nič, otrokom bi se predstave

zmeglile, pa še ura računstva bi bila precej izgubljena, ker bi jih moral s silo tiščati vanjo. Prokrustova postelj. Ej, saj dajo mali sami s svojim pripovedovanjem snovi, na katero pričvrstiš računstvo; življenja so ti prinesli, z življenjem prični! Štej hiše ob potu, štej brvi, njive, drevesa posebne vrste — to je koncentracija, ker je življenje!

In obravnavali smo zimo. Delal sem si zapiske, razvrščeval snov, ostal pa v okvirju, ki so ga začrtali otroci. Dovolj je bilo v njem zanimivosti, dovolj snovi. Zajec je bil tu. Ne njegova slika, ne nagačena žival — tako učilo bi bilo premalo. Živ zajec je skakal po snegu in puščal svojo sled; žive vrane so vtikale po tri prste v mehko odejo ter kazale, kako so šle, kako so se premikale; male tri prste nožice ptičev, ki so skakali — a izvedeli so mali, kje je ostal četrti prst. Mislite, da je znal že kar prvi dan kateri mojih malih narisati to sled? Nobeden! A risal jim je nisem; pojdite in oglejte si! Drugi, tretji dan je bila sled na tabli, in na zajčji smo videli natančno, da so zadnje noge krepkejše od prvih. — Lisica je šla po snegu ter pomela z repom, kjer se je plazila; tam so najprej videli, odtam so sklepali, tam so si bistrili um z očesom, z roko so risali.

Taka je bila obravnava. Uporaba? Prav praktična: sanke si napravijo otroci prav radi in tako dobro, da ni treba nobenega strokovnega učitelja, ki bi jih učil, sneženi mož pa jim napravi tudi veliko veselja. Do teh radosti je segala šola in od tega življenja zunaj je dihalo vanjo...

Sv. Miklavž je hodil po svetu ter obdaroval otroke. Prinesli so s seboj miklavževko, da si jo razkažejo, da se razgovore. Zakaj bi skrivali, otroci, če stopim med vas? Nazorni nauk je, mi pa gledamo in pregledujemo miklavževke; največ šolske potrebščine, ki je treba, da jih dobro poznajo. Pa ne bi vam je pogledal, mrzi mu, za »šolo« je. To pa je miklavževka in svoje lastno zanimanje ima vsaka reč. Pa smo videli to, to, pri tem, pri onem — in ločila so se posamezna spoznavanja, eno za drugim, prav lepo počasi iz vse predstave, ki je bila le ena: miklavževka.

Božič je tu. Zakaj bi obravnaval božič, pa še morebiti »božičen sejem?« Jaslice naredimo! Dečki svoje, deklice svoje. Pa priromajo v šolo cele pole pastircev in ovčk, treh kraljev, klinčkov za nalepljenje — škarje so dobile svoj vstop. In zdaj režejo, lepijo, primerjajo, pogovarjajo — jaz pa sem njih svetovalec in mene vprašujejo tako zaupno: »Je dobro?« Vmes pa je pogovarjanje ljubezni božje in zgodbic, pripovedovanje, kako bo »betlehem« doma.

Meni takele ure iz nazornega nauka prav ugajajo.

Še iz računstva.

Tudi moje mnenje je, da je za začetek, za prvi začetek dosti eno samo nazorilo, ki pa ga ima vsak učenec zase. Več nazornih sredstev

je le za vajo, za prenašanje predstav, ki so se utrdile in vtisnile na enem predmetu. Zato imajo moji novinci poleg prstov vsak najprej pet, potem pa deset klinčkov, ki si jih je urezal vsak sam. Da naj ne bodo grdi in kruljavi, bodo poskrbeli že sami — vi le pohvalite onega, ki je napravil najlepše. In s temi klinčki računimo najprej, drugo še vse pride, ker s temi klinčki tudi najprej pišemo številke, t. j. sestavljamo jih z njih.

V Lavtarjevi I. računici so sestavljeni iz črtic številni liki; tu sem si vzel svoj postopek. Jaz na pr. sestavim najprej to vrsto

1 2 3 4 5

primerjajmo številke 1, 2, 3, 4, 5, in takoj vidimo, kam nas vodi pot tega sestavljanja in polaganja paličic. In tako gre naprej.

To so sličice iz lastne prakse. Princip pouku je delo — ne ono razvito, rokotvorno delo; nisem še bil v kraju, kjer bi bili premožni dovolj, da bi pokrivali za tako stroške. A eno sem videl: kdor se boji vseh stroškov, se boji praznega strahu. Predvsem je za nas pri tej poti glavno, da imajo otroci veselje in za svoje veselje bodo trkali pri starših na možnjiček toliko časa, da se jim odpre. In za veselje svojemu malemu kodrolascu, svoji mali črnoočki se rad odpre.

Prav tako je prazen strah, ki se včasih sliši, da mora učitelj s takim postopanjem »priti v konflikt s šolskimi oblastmi«. Ti nazori so pa tako srednjeveško zastareli, da jih ne bom izpodbijal.

VZGOJA ČUSTVA IN VOLJE.

Pri občnem zboru Učiteljskega društva za šol. okraj Kranj dne 13. junija 1912. Predaval profesor Makso Pirnat.

(Konec.)

2.

Čustvo se pojavlja v hotenju in delovanju. Kar me veseli, kar mi ugaja, to tudi hočem, to bi rad storil. To se pravi: v meni se vzbudi volja; ako je ta volja dovolj močna, potem se nič več ne pomišljam in ne obotavljam, ampak se hitro odločim in grem na delo. Krepka volja — to je velika prednost; kako nam ugaja človek močne volje, kako smešna prikazen pa je človek brez volje, pravimo mu „mevža“. Zato je ena največjih a tudi najtežjih nalog prave vzgoje, da napravi iz učencev, gojencev ljudi krepke volje. Naloga vzgoje je, da vzgoji v človeku nravni značaj, da je človek potem zmožen, uravnati svoje dejanje in nehanje ne po impulzih slepih nagonov, ne po samoljubju (egoizmu), ne po trenutnem razpoloženju, ampak po pravilih (maksimah), do katerih vodijo pogoji socialnega življenja v njegovih najpopolnejših oblikah.

Okrepitev volje je glavni problem vzgoje. Kar se tiče vzgoje volje, se najbrže noben narod ne more meriti z Angleži in njihovimi vojaki v Severni Ameriki. Ta vzgoja nas naravnost spominja na vzgojna načela starih Špartancev. Angleži v prvi vrsti goje formalne vrline volje. Njihov namen je, da že mladega človeka navadijo, da more popolnoma samega sebe obvladati. Njihov vzor je človek, ki je do skrajnosti utrjen proti pomanjkanju in bolečini, ki v vseh, tudi najbolj kočljivih položajih življenja ohrani mirno kri, obvaruje ravnodušnost, ki vztraja tudi v največjih nevarnostih, ki se zna hitro odločiti tudi v najtežjih okoliščinah ki z neupogljivo stovitostjo zasleduje svoj cilj, ki se pa tudi brez truda odpove vabljenemu uživanju. Taka popolna samoobvlada ni lahka reč; in dokaj napora in truda stane, preden se navadita duh in telo, da moreta biti kos taki samoobvladi (da se povzpeta do viška take samoobvlade). Duševni sili mora odgovarjati tudi moč in zdravje telesa. To so spoznali Angleži že zdavnaj in prav to jim je priborilo svetovno vladarstvo.

Posnemajmo Angleže tudi mi! Prva skrb našega učitelja bodi, da zatira z vso odločnostjo mehkužnost in preveliko občutljivost. Na zgledih iz življenja naj otrokom pokaže, da mehkužen človek ni za rabo, da je v nadlego sebi in drugim. Vsestransko utrjen človek, tak kaj velja, do tega prepričanja naj pride mladina čimpreje. Varuje naj se učitelj, da enostransko ne vzgaja, da ne poudarja morda samo važnosti razuma in čustva; ne samo razum, ne samo čustvo, ampak razum, čustvo in volja morajo vedno priti enako v poštev, a prvo mesto pač pristoji — krepki volji. Močna volja vodi do dela. Otroku naj se zgodaj zave, da je delo naš namen, pa tudi naša sreča in naš blagoslov. Nепrestano treba buditi v otrocih veselje do dela. Pouče naj se, kam vodi vztrajno delo. To se najlažje zgodi pri zgodovinskem puku. Kako mika učenca, kadar bere ali sliši o možu, ki se je iz najskromnejših razmer povzpел do najodličnejšega mesta po neumornem trudu in delu.

Kar ves je prevzet, ves vnet za dotičnega moža. Sedaj je prst zrahljana. Učitelj porabi ugodno priliko in izpregovori nekaj navdušenih besed o važnosti, sreči in blagoslovu dela. Učitelj pa daj tudi učencu mnogo priložnosti, da se sam vadi v delu. Učenčevo delo so razne vaje in naloge. Paziti je pri tem, da je naloga vedno prikladna, da ne presega zmožnosti učencev. In potem treba seveda delati razliko. Manj nadarjen otrok dobiva lažjo — bolj nadarjen težjo nalogo. Kako razveseli učenca, če se mu posreči rešiti računsko nalogo! Kar žari mu obraz, ako mu je dobro uspela spisna vaja; sam je je vesel; vesel je je tudi učitelj, tako, da jo pusti učencu prečitati sošolcem. — Učenci se vadijo v sadjarstvu. Poskušajo po učiteljevih navodilih cepiti mlada drevesca. Kako srečen je deček, kateremu se je vcepljena mladika prijela in pognala nežne popke.

In tako naprej! Kdo bi mogel naštetati vse slučaje in prilike, pri katerih se more učenec izkazati z lastnim delom in se radovati svojega uspeha. — Delu naj vedno sledi razvedrilo. Otroci na kmetih najdejo premnogo zabave in razvedrila pri raznih domačih opravilih; pa tudi v šoli jim učitelj od časa poskrbi za nedolžno zabavo. Kmečki otroci se že sami dovolj telesno gibljejo in tako tudi telesno krepe in utrjajo. Pri mestnih otrocih pa mora šola poskrbeti, da gojijo telovadbo, kopanje, plavanje, drsanje veslanje, razne igre; pri tem se otreso šolskega prahu, obenem pa imajo mnogo prilike, da si okrepe zlasti svojo voljo. Neka nevarnost pa je pri teh stvareh. Mladina rada pretirava, loti se raznih športov z vso strastjo, ne pozna več prave mere; vse eno ji je, če postavlja tudi svoje življenje po nepotrebnem v nevarnost. Tako se zgodi, da postane ta ali oni šport, ki je sam na sebi dober, moda, ali celo karikatura. Potem seveda šport izgubi ves svoj pomen in je naravnost škodljiv.

Paziti treba nadalje, kako se otrok spolno razvija. Zgodaj se že navadno pokažejo slaba nagnenja, katera treba krotiti. Šola in starši naj skrbe, da se otrok pogosto umiva, da se večkrat pošteno skoplje, da si z delom utrdi mišice in kite, da vživa zmerno hrano, da ima prikladno obleko in posteljo; nadzorovati treba njegovo čtivo, paziti, s kom občuje. Potem pač spolni miki izgube svojo moč in otroka tako obvarujemo raznih zablod nagonov, katere utegnejo postati usodepolne, katere uničujejo duha in telo ter v prvi vrsti slabé moč volje.

Važnejša od formalne je materialna vzgoja volje. Materialna (etična) vzgoja šele da volji pravo vsebino in pravi smoter. Zato mora poznati učitelj etiko, znana mu mora biti psihologija, potem lahko hodi pravo, zanesljivo pot pri vzgoji volje. Navduši naj učenca, da dejansko vzljubi vse to, kar je pravo, lepo in dobro, potem ni izgrešil svoje naloge.

Na voljo moremo in moramo vplivati. Voljo mladega človeka rebat voditi, omejiti, očistiti, če pa treba, tudi zlomiti. Da moremo na voljo vplivati, o tem nas prepričujejo neštevilni vzgledi razvaje (slabe vzgoje) kakor tudi nešteti zgledi uspešne vzgoje.

Vse smo dosegli, ako smo pripravili otroka do tega, da zna svojo voljo podrediti skupni volji, zakaj pravico svoje individualnosti moremo le tedaj izvrševati, svoje zmožnosti in nagnenja le tedaj popolno razviti in jim zadostiti, kakor hitro smo se usposobili, da izpolnimo svoje mesto v okviru obstoječega нравnega in družabnega reda in v harmoničnem sodelovanju z drugimi.

Najboljše napravi tisti učitelj, ki vzgaja otroke in pri tem razna sredstva uporablja tako, da se otroci niti tega ne zavedo. Na prvi stopinji vzgajam otroke zlasti s tem, da jih mirno navajam, da vplivam nanje z lastnim vzgledom; pri bolj odraslih je pa treba že večkrat pouka in

utemeljitve, zakaj tako in ne drugače. Vedno pa mi bodi pravilo: „zlata, srednja pot“.

Ne bodi pretirano sentimentalen, pa tudi ne čez mero brutalen. Vedi, da ima otrok svoje pravice. Za vsakega išči in najdi prikladno sredstvo.

Kazen je pri vzgoji potrebna. Previden, moder vzgojitelj doseže vse že s samim pogledom, s samo kretnjo. Tak vzgojitelj je resen, strog: in otroci, ki so slabi, ki čutijo, da so potrebni vodstva, ljubijo in spoštujejo strogega učitelja in se ga spominjajo še v poznih letih. — Učitelju pa, ki je premehek, ki pusti, da otroci počno vse, kar hočejo, se posmehujejo mladi in stari.

Tudi plačilo in priznanje je semintja na mestu. Priznalna, vzpodbujevalna beseda, to bodi vse plačilo, a še to je treba rabiti previdno. Za nežno otroško moralo plačila niso prikladna. Kazen, kakor pohvala bodi v šoli le redka epizoda.

* * *

Znano je, da smo Slovenci mehak narod. Kaj rada pri nas prevladujejo čustva, manjka nam pa resne, odločne volje. Radi se vdajamo sentimentalnosti, radi sanjarimo, ne brigamo se pa za realne potrebe; ne znamo in nečemo izrabiti raznih udobnosti svojega lepega ozemlja, malomarno prepuščamo, da koplje tujec zaklade iz naše grude. In ko vidimo, kako lepo uspevajo pri nas tuja podjetja, sklepamo roke in tožimo.

S to stranjo našega značaja je treba računati slovenskemu učitelju. Zadnji cilj vse njegove vzgoje bodi: utrditev volje, ki se javlja v smotrenem, živahnem in vztrajnem delovanju. Največ pa dosežemo pri mladini, ako vplivamo nanjo s svojim lastnim zgledom. Ni tajiti, da je med našim učiteljstvom mnogo, mnogo vsestransko delavnih mož, katerih delovanje mladini imponira, pa jo tudi vodi in miče za sabo. In tako bodi! Vsi, ki vzgajamo našo mladino, jo ljubimo in ki hočemo dobro našemu malemu slovenskemu narodu, mi vsi glejmo, da bodi naše življenje plodonosno delovanje, v prvi vrsti seveda na šolskem polju, potem pa tudi na tistem polju naše obče narodne kulture, za katero imamo največ zmožnosti in veselja ali na katerem je pomanjkanje delavcev največje. Zberimo se pod praporom, ki nosi napis: „neupogljiva volja, vstrajno delo“. In mladina bo šla za nami in se vseskozi nam v ponos, bednemu narodiču pa v korist ravnala po prelepem Gregorčičevem opominu:

„Mehko, plemenito nam bodi srce,
a volje bodimo močne in krepke“.

Naš narodni obstanek je zagotovljen, ako prešine nas vzgojitelje in našo mladino za nas vse edino rešilna zavest, da

„Volja naša največja je moč“.

kakor je pel pravkar umrli naš pesnik Aškerc, sam mož krepke volje in neumornega dela, pa tudi za nas druge proroški klicar k samovzgoji volje, k ljubezni do dela.

ANA PFEIFER, KAPELE:

POVEST S PESMICAMI, ALI KAKO SMO PONOVLILI ŠOLSKE PESMI.

Izidor je hodil v IV. razred kapelske šole. Meseca maja je imel 14 let, in oče so ga vzeli iz šole. Tedaj so pa prišli stric z Gorenjskega in so prosili očeta, da bi dal Izidoru ž njim iti.

Stric so imeli na Gorenjskem hišo, polje, gozd, veliko krav in ovac. Izidor jim je pasel ovce. Gnat jih je na planino in ondi ostal ž njimi čez poletje.

Zapojem:

„Izidor ovčice pasel,
Lepo žvižgal, lepo pel.
Tingel tingel tingel tom . . .“

Otroci pojejo z menoj prvo kitico.

Na planinah je jako lepo. Okolo in okolo se vidijo visoke gore z zelenimi gozdi in travniki; zgoraj nad travniki in gozdi pa je golo pečevje in sneg, ki se še poleti ne staja. Po gozdih rasejo jagode, borovnice in lešniki, po travnikih pa cveto najlepše planinske cvetice; velike črede krav in ovac se tam pasejo; imajo zvončke privezane okrog vratu, ki se daleč naokrog slišijo. Izidor je pasel stričeve ovce; zraven si je spletal vence, rezal piščalke, bral borovnice, tolkel lešnike in popeval:

„Na planincih lušno biti . . .“

Pojemo.

Ko je minilo poletje, je gnat ovce domov; pa tudi on sam se je povrnil na zimo domov k očetu in materi. Zima mu je bila dolga in večkrat je prepeval:

„Prišla bo pomlad . . .“

Kadar je solnce posijalo in se je sneg tajal, je bil vesel. Ko se je skrilo zopet za oblaki, je pel:

„Sijaj, sijaj, solnčece . . .“

Nekega dne je pa Izidor rekel mami:

„Jaz pa pojdem na Gorenjsko . . .“ (štiri kitice).

Mati so rekli:

„Mal' počakaj, mal' ponehaj,
Da se vreme sprevedri.“

Pomlad je prišla, solnce je posijalo tako toplo, da so prilezle cvetice izpod zemlje in po gajih so prepevali tički. Tedaj je Izidor zapel:

„Vreme se je sprevedrilo,
Zdaj pa moram rajžati.“

Odšel je na Gorenjsko k stricu in zopet pasel ovce. Ko jih je gnal zjutraj na pašo, je peval:

„Solnce čez hribček gre . . .“

Šel je mimo njive. Tam je bilo žito posejano. Ob njivi je stala Mica in je vračala piščance, ki so hoteli zobati zrnje. Pevala je:

„Majhna sem bila,
Piške sem pasla . . .“

Nekdaj je gnal ovce skozi gaj. V gaju je bilo vse zeleno in veselo. Ptice so se glasile, najlepše izmed vseh kos. Pa je še Izidor zapel zraven:

„Lepo mi poje črni kos . . .“

Čez nekaj časa pride mimo njega lovec.

„Jager pa jaga . . .“

Zvečer je gnal Izidor ovce domov. Tedaj pa se je v gaju vzbudil čuk in klical. Tudi sova se je prebudila in letala po drevju. Izidor pa je zapel:

„Čuk se je oženil . . .“ (sedem kitic).

Ko je šel spat, se mu je sanjalo, kako sta imela čuk in sova svatbo. Kako pa je bilo? (Vsebina naslednjih kitic se ponovi.)

Jeseni je šel Izidor vsako leto domov, poleti pa je bil zopet na Gorenjskem.

Neko jesen pa so ga poklicali k naboru. Sestra Reza mu je pripela pušlec za klobuk. Izidor je zajuhckal in odšel.

„Ko zapustil je ovčice,
Štopil je v vojaški stan.“

Preoblekli so ga za vojaka. Dobil je kapo na glavo in sabljico okrog pasu.

„Oj ta vojaški boben . . .“

Vojaki so stopili na vlak in so se odpeljali. Marsikateremu je bilo hudo pri srcu, in solze so mu silile v oči, pa ni hotel pokazati. Vsi so se držali korajžno. Eni so se odpeljali v Gradec, eni na Dunaj, eni v Zagreb, eni pa čez Ljubljano v Trst. Med temi je bil Izidor. Kako se je čudil, ko je v Trstu zagledal morje. Ni še bil videl tako velike vode, kakor je ta. Kakor daleč je videl, sama voda, pa tako modra, skoraj kakor nebo, samo še malo bolj, pa zmerom se valčki vzdigujejo in spet padajo ter butajo ob breg, da neprestano šumi . . . Pa ladje plavajo po njem, velike kakor naša cerkev in manjše; čisto blizu in prav daleč, da jih komaj še vidiš in se ti zdijo kakor bi ne bile večje ko ptice, ki plavajo po zraku . . .

Izidor se je spomnil na pesmico:

„Barčica po morju plava . . .“

Tri leta je bil Izidor pri vojakih. Potem se je vrnil v Kapele in ostal doma pri očetu, materi in sestri Rezi ter jim večkrat pripovedoval, kako je bilo pri vojakih, in kako je bilo tedaj, ko je še na planinah ovčice pasel . . .

UČNA OSNOVA IN INŠTRUKCIJA ZA POUK TELOVADBE IN ODREDBA O PRIREJANJU MLADINSKIH IGER NA GIMNAZIJAH (VSEH TIPOV) IN NA REALNIH ŠOLAH.

(Vestnik c. kr. ministrstva za uk in bogočastje, letnik 1911, oddelek XIV., šte. 21, str. 213—249).

Poslovenil Evgen Sajovic.

(Dalje.)

IV. razred, 2 uri na teden.

Redovne vaje. Prečni pohod. Četrť obrat v pohodu (Prečno! na desno (levo) — vprek!, Premo — s čelom!, Premo — v bok!).

Vojaške tvorbe. Nastop člena in čete (v red in dvored) čelno na mestu in med pohodom, tudi v novih smereh in po določenih črtah. Tvoritev verige (Schwarmlinie) iz vseh tvorb čete v vseh smereh. Premikanje verige tudi s premaganjem zaprek med pohodom.

Proste vaje. Gibi nog v loku in krogu. Gibi napetih nog z vzpetjem in počepi. Iz čepenja: Odkoraki in poskoki v koračne stoje; izpadi. Sodobno sukanje in kloni trupa. Poskoki z gibi nog. Navedene vaje s primernimi držami in gibi lehti. V ležni vzpori prednožno gibi nog. Hoja s sodobnimi gibi lehti in nog.

Vaje v dihanju.

Pripravljalne vaje k mečevanju. Preža (Fechtstellung); vzravnavanje in sklecanje v nji. Predkorak; zakorak; izpad naprej. Iz izpada preža. Predkorak spojen z izpadom.

Vaje z ročki. Proste vaje za 3. in 4. razred z obtežitvijo lehti z 1 kg težkimi ročki.

Vaje z železnimi palicami (težkimi 1½ kg). Že znane vaje s palicami v namernih sestavah z umikom in izpadom. Kroženje lehti.

Skok iz naskoka. Skok sonožno in s prednoženjem raz rob deske. Iz zaleta skok naprej spočetka brez določenega števila korakov, potem s tremi in dvema korakoma na deski. (Višina deske 60—110 cm). Enako čez 90—160 cm visoko vrv.

Kladina. Vaje trupa prejšnjega razreda, tudi z otežujočimi gibi lehti.

Koza. Iz zaleta in iz stoje vskok skrčno do čepenja, kakor tudi raznožka z neznatnim zviševanjem. Iz zaleta vskok skrčno s hitro vzravnavo do stoje in takoj seskok naprej.

Konj. Vaje bočno na dobočnem konju na šir z ročaji, spočetka iz zaleta. Hipna vzpora. Vskok v klek, vskok v čepenje, premah skrčno, preskok skrčno (skrčka). Vskok in preskok odnosno (odpomolno). Eno-

nožni premahi do seda jezdno in enonožni premah do stoje na tleh. Premah zanožno do seda jezdno. Iz seda jezdno vzmah in odsun zanožno. Preskok zanožno (zanožka, Wende). Premah odbočno do bočnega seda. Preskok odbočno (odbočka, Flanke).

Vodoravna lestva. Izmensko ročkanje v vesi za eno roko s podprijemom. V razpeti vesi gibi nog. V vesi celi in dvojni obrati. Izmensko ročkanje z raznostranskimi obrati navzpred. Soročno ročkanje v vesi z vnanjim prijemom. Preobrat.

Poševna lestva. a) Na zgornji strani: Izmensko ročkanje v ležni opori zanožno nazaj dol, v ležni opori prednožno naprej dol. V ležni opori zanožno sklecenje in vzpiranje. Izmensko ročkanje v ležni vesi spredaj s preseganjem.

b) Na spodnji strani: Soročno stopanje z vnanjim prijemom. Izmensko ročkanje v vesi s prijemom na klinu in lestvini, dol tudi po prehodu iz zgornje strani na spodnjo. Izmensko ročkanje v zgibi z vnanjim prijemom na lestvinah, spočetka iz zmerne višine.

Navpična lestva. Stopanje z obtežitvijo, tudi z enoročnim prijemom. Stopanje vesi dol in gor čez dva klina. Izmensko ročkanje dol v zgibi s prislonom stopal. Uleknjeni zaklon z gibi nog.

Plezala (palice, vrvi). Zgiba na palici (vrvi). Zgiba na dveh palicah (vrveh) ponovno. Izmensko ročkanje dol v vesi in v zgibi na dveh palicah (vrveh). Poševno plezanje dol in gor. Plezanje na dveh palicah raznožno s koleno zunaj.

Drog. Zgiba, izmena prijemov in obrati v vesi. Razpeta vesa z gibi nog. Naupor v obesi s podprijemom. Toč v obesi zunaj (napetih lehti) nazaj. Iz stoje in opore premah odnožno do seda jezdno znotraj (lehti) [brez obrata] na dobočnem do doprsem drogu. S premahom odnožno seskok (odnožka) naprej s polobratom. Obesa sonožno zunaj lehti. Vzmik spredaj s podprijemom, dvoprijemom in nadprijemom na dotemenskem do lahko dosežnem drogu. Poves naprej z dvoprijemom in nadprijemom. Toč v opori spredaj nazaj. Zmerno kolebanje v zgibi in vesi z nadprijemom, seskok po prvem do tretjem zakolebu. Preobrat naprej iz stojne vese zadaj in iz vese zadaj. Podmet iz stoje.

Krogi. Nihanje v vesi in seskok v zanihaju. Nihanje v vesi brez odriava, tudi s suvanjem nog, z odrivom in obratom v prednihaju. Zgiba ponovno iz vese. Izmjena obes z medkolebom. Preobrat iz stoje na dosežnih krogih in iz kolebanja v vesi do vese zadaj in nazaj. V ležni zgibi prednožno napenjati lehti.

Kolotek. Kolovanje s kolebom v stran in naprej brez obratov in z obrati v vesi na dveh lestvicah ali na eni sami.

Bradlja. Zmerno kolebanje v vzpori (nikoli dolgo). Zanožka iz kolebanja v vzpori in iz sedov zunaj (v širšem zmislu besede) pred rokama,

z medkolebom in brez medkoleba. Bočna ležna opora prednožno z gibi nog. Izmensko ročkanje v prečni ležni opori. Iz seda raznožno pred rokama vzmah prednožno sonožno in nazaj do seda raznožno. Premahi zanožno v bradljo iz sedov za rokama presedovanje naprej. Prednožka iz seda zanožno zunaj za rokama. Prednožka in raznožka s polobratom. Iz seda prednožno preobrat naprej do stojne vese.

Raznoterosti. a) Znane vaje v hoji, poskoku in v teku. Tekmovalni tek do 80 m. Trajni tek do 6 minut.

b) Prosti skoki. Kakor v prejšnjih letih. Skok v višino - daljino (visoko-daleki).

c) Metanje, lovenje, podajanje in deganje. Nadaljevanje v znanih vajah v dosego večjih izvedeb. Brcanje žoge v daljino (nogomet).

d) Dviganje in nosenje (skupne vaje) z večjimi zahtevami. Igre.

V. razred, 2 uri na teden.

Redovne vaje. Najvažnejše tvorbe dosedaj znanih redovnih vaj, posebno namenoma dosege razstopov za proste vaje in vaje z orodjem, tudi v teku.

Proste vaje. V stoji na eni nogi počepovanje in vzpetno zibanje s sočasnim zibanjem proste noge. Razovka v stoji. Poskoki z obrati v razne stoji. Poskoki vzdržema na eni nogi z gibi proste noge. Navedene vaje tudi v sestavah z različnimi držami in gibi lehti.

Vaje v dihanju.

Vaje z ročki. Težavnejše in vplivnejše oblike znanih prostih vaj z 1,5 kg težkimi ročki, zlasti kroženje, suvanje in sukanje lehti. Posebno z izpadi in umiki ter spojeno s primernimi gibi trupa.

Vaje z železnimi palicami. (Teža palice 2 kg.) Premahi odnožno iz skrčno. Borilni gibi (udarci, sunki in lučaji) s palico posamič, pa tudi v sestavah s primernimi gibi nog, pripravljalne vaje za metanje kopja.

Koza. Iz zaleta in iz stoji: Preskok skrčno in raznožno, prvi brez znatnega zviševanja. Tudi brez deske.

Skok iz naskoka. Zviševanje deske in vrvice.

Konj. a) Na konju na šir z ročajem, visokim nad pas. Skoki bočno IV. razreda iz zaleta in iz stoji, skrčki tudi iz opore spredaj. Enonožni premahi do seda, z enonožnim odzivom in enoročnim prijemom. Prednožka iz seda jezdno. Strig prednožno in zanožno iz seda, jezdno s prijemom za ročaje. V skok raznožno. Premah odnožno zunaj lehti (do vznosa). Premahi odnožno znotraj lehti in obratno. b) Na konju vzdolž brez ročajev: V skok do seda jezdno ali sonožno, tudi z zamahom. Zanožka in prednožka iz seda jezdno. Strig prednožno in zanožno. Seskok raznožno iz seda jezdno. Preskok prednožno (z enonožnim odzivom).

Vodoravna lestva. Izmensko ročkanje v vesi s podprijemom. Izmensko ročkanje v zgibi z lahkimi prijemi. Izmensko ročkanje do (proste) razpete vese in v razpeti vesi. Izmensko ročkanje z raznostranskimi obrati navzad. Navpori iz stoje in vese do seda in opore, na način plezanja (po lestvi lesti).

Poševna lestva: a) Na zgornji strani: Izmensko ročkanje v ležni opori zanožno naprej gor in v ležni opori prednožno nazaj dol. Ročkanje v ležni opori ob predlaktju zanožno. b) Na spodnji strani: Izmensko ročkanje z nadprijemom na klinih, spočetka s poprijemanjem. Izmensko ročkanje dol in gor v zgibi s palčjim prijemom na lestvinah. Soročno ročkanje dol s prijemom na lestvinah v obesi raznožno.

Navpična lestva: Stopanje gor in dol čez 2—3 kline. Izmensko ročkanje v zgibi dol z držo raznožno, gor z obeso nog ali s prislonom stopal.

Plezala (palice, vrvi). Izmensko ročkanje gor v vesi in v zgibi na dveh palicah (vrveh). Plezanje s soročnimi prijemi dol v zgibi na dveh palicah s prislonom raznožno s koleno znotraj, z narti zunaj oprtimi.

Drog Iz (proste) vese izmensko in soročno ročkati v razpeto veso. Iz naskoka obese z različnimi prijemi. Toč v obesi naprej s podprijemom. Obesa enonožno zunaj raznoimenske lehti. Vzmik spredaj z različnimi prijemi na dosežnem drogu. Preobrat in vzmik spredaj iz zgage. Vzmik spredaj do ležne razovke. Preobrat do vese zadaj in obrat v enoročni vesi do vese spredaj. Kolebanje v vesi spredaj, seskok v zakolebu. Kolebanje v vesi z izsegavanjem pred začetkom predkoleba.

Pripravljalne vaje za naupor vzklopno na dotemenskem drogu.

Podmet iz stojne vese čez vrvico z zmernim zviševanjem. Preskok prednožno in odbočno z enoročnim prijemom iz stoje prečno, preskok zanožno z dvoprijemom iz stoje bočno čez dobočni drog.

Krog. Zgiba iz vese z odzivom pri prednihanju in zanihanju in spuščanje na koncu na koncu naslednjega nihaja. Iz zgage seskok pri prednihaju. Preobrat v veso vzosno, v obese in obeso v nartih zadaj pri prednihaju. Iz zgage preobrat na mirnih krogih. V zgibi napenjati lehti. Skleca iz ležne vzpore zanožno.

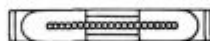
Bradlja. Ročkanje v vzpori. Sklecanje in vzpiranje v ležni opori zanožno prečno. Iz ležne opore zanožno spustiti se do obese v nartih zadaj (plavna vesa) in se zopet vzpreti nazaj. Kolebanje v vzpori dalje časa, isto z držami in gibi nog. Iz seda raznožno za rokami vmah zanožno sonožno in nazaj do seda raznožno. Izmena seda za rokama, premahi zanožno brez medkoleba. Strig zanožno. Zanožka iz seda zunaj (v širjem pomenu besede) za rokama brez medkoleba. Zanožka in prednožka s celim obratom. Na koncu bradlje s čelom not. Premahi do seda zunaj enonožno kolo do vzpore. Kolebanje v opori na lahteh. Iz stojne opore

na lahteh z obeso nog naupor do seda raznožno. Isto iz kolebanja v opori na lahteh. Iz stoje bočno zunaj bradlje premahi odnožno do seda zunaj za roko spojeno z vajami. Skok do vzpore prečno s počasnim oddaljevanjem oprijema rok spojeno z vajami (skok v bradljo vzdolž raz desko).

Raznoterosti. a) znane vaje v hoji, v poskoku in v teku. Tekmovalni tek do 90 m. Trajni tek do 8 minut. b) Prosti skoki. Kakor v prejšnjih letih. Skok v višino, izvajan na poljubne načine, tudi s poševnim zaletom in na eno nogo (pozor!) Triskok. Skok čez ograjo. c) Skok ob palici. Pripravljalne vaje. V daljino in višino brez posebnih zahtev glede mere. d) Metanje in deganje. Nadaljevanje vadbe metanja žoge z zanko in deganje žoge v daljino. Metanje sulice in kopja v cilj v daljino. Krogla ali kocka do 5 kg težka. e) Nadaljevanje in razširjenje vaj v pretezanju in prerivanju v dvojicah. f) Dviganje in nosenje (skupne vaje) z večjimi zahtevami.

Igre.

(Konec prih.)

KNJIŽEVNO POROČILO.

OCENE.

Pravljice. Spisali Utva in Mira. Ilustriral V. Cotič. — Izdala in založila D. S. M. — l. 1913.

Šmohorska družba je izdala med svojimi knjigami »Pravljice«, menda za mladino. Ampak mladinska knjiga niso, niso pa tudi ljudska knjiga. Vsekakor jo dobe v roko odrastli in mali, romala bo tudi kot »Pravljice« v marsikatero šolarsko knjižico, pa dejal bi, da ne bo dobila domovinske pravice tam; še celo otroci, ki jim bo manjkal otroški kritični duh, ne bodo segali po nji. Zakaj otroci čitatelji hočejo življenja, knjiga pa je tako polna prirode, da je zamorila življenje.

Pač, morebiti bodo segali; pa potem prav gotovo zato, da ne bodo čitali, ampak le gledali ilustracije in vinjete, v katerih se je ilustrator V. Cotič prav tako izkazal kakor se nista v spisanju ne Utva, ne Mira. Res, obe sta slabi, obe niti na povprečnosti. Morebiti je Utva za spoznanje boljša zaradi Škratca nagajivčka, morebiti Mira, ker je zapisala narodno legendo »Kako je nastala marjetica...« Samo, da jo je zapisala slabo; ono naj bi edino ostalo, kar je na str. 79., str. 78. pa naj bi črtala, če ni hotela pisati »učne slike po formalnih stopnjah«.

Pa oglejmo si jih te »pravljice« povrsti! »Zlatolasa kneginja Pravljica« (Utva) je abstraktna osladnost, ki je ne prebavi zdrav želodec. »Bajka o žitnih palčkih«, »Podrti borovec«, »Enodnevnic« (Mira) so »bajke« v »Pravljicah«, nevredne razgovora; samo par besed o »Podrtem borovcu«. Hoffmann in Šmid, magari celo indijanarce so mi ljubše — mehkočutnost pri njih joka; že zato so malovredni, a tako ne kakor ta borovec, ki je sušmarstvo v vse-

bini, po obliki in še večje sušmarstvo po izrazih o »brezstidnih stvorih« (t. j. breza, ki stoji pozimi gola), o »podli ljubezni« (med borovcem in skalo); »šund«, pa magari če ga garnira morala s svojim »Da tudi mogotce zadene včasih nezgoda, vzbudi v nas zopet vero v pravičnost« še tako na debelo. — »Škratec nagajivček« (Utva) je v I. delu menda najboljši v vsej knjigi. — »Vijolica« diši nekam znano, »Pomladna bajka« in »Ples gozdne vile« bi v spretnih rokah uspele, pod Mirinimi niso. — Tako bi moral ponavljati pri vsaki »pravljici« — ali »bajki« ali kaj že so te sličice iz potvorjene prirode — pa je škoda za prostor. »Cvet Ljubezni« (Utva) bi bil morebiti dober, pa dober ni, ker nima nič žive resnice, nič pravljíčne bajnosti, pa naj bo beseda zavita v še tako nekako po poeziji hotečo odejo — življenja in bajnosti ji manjka. Prav tako je z jezikom v »Vesna in Zimovnik« (Utva). Komu in čemu na korist je ta potvora: »Ta glas je siknil do gradu kot piš leden. Vrtarček Teloh žalosti je trepetal. Ob stezah cvetke je zamrlo. Srebrna rosa se je spremenila v mrzlo slano. Iz gnezdec tički so preplašeni zbežali. Drevesa vsa so trepetala, da listje se je vsejalo raz njih.« In ta primer je še najmilejši iz tega »meglenega pajčolana. »Starka Burja« (Utva), ti čvrsta, krepka, divja — »je starka sključena hodila po zbrisih med kamenji« in spet »je polagano šla preko gmajne«. Res tudi zdívja — ampak po navadi »spi«. Pa bi jo znala morebiti Utva obdelati — škoda, da je ni.

Kakor rečeno, na koncu je še najboljša in edina, ki ima pripis »pravljica« in še ta je legenda. In vendar nosi vse skupaj naslov »Pravljice«. Kdo in s kakšno pravico jim ga je dal, to ve sam Bog, ker založništvo in izdajateljstvo menda tudi ne. Kaj res še ne moremo prodreti v nas do spoznanja, kaj je pravljica? Ljudje mislijo, da je vsak izrodek fantazije že tudi pravljica ali pa vsaj bajka ali kaj podobnega. Tak vzemimo vendar enkrat Milčinskega »Pravljice« v roke, zatopimo se v Trdino, v Cankarja, če se nam ni bati, da se pogreznemo, če hočemo slediti mogočni zgradbi njegovega jezika — ampak kar na slepo ne ustvarjajmo »pravljic«. Posebno ne, če ne znamo rabiti še prav preprosto jezika. Pri nas je jezikovna šola Cankarja v svoji pestrosti, luči in sile našla posnemalcev, žalibog da ne razumnih; potem pa čitamo o »zabiti kukavici«, »zabiti žabi«, »starem babšetu grlici«, da kima Teloh z »drobno glavo« — ostro zgrabití sme le roka, ki ve, da obdrži; krepko povedati jezik, ki ne jeclja! Utva in Mira nista tiste sorte, da bi to zmogli; ampak slovniških pogreškov jima ne bom našteval, preveč jih je, da bi se »zgubljal« z njimi čas.

In tako moramo reči vzlic opremi, vzlic ilustracijam, ki pripovedujejo toliko, vzlic vsi dobri volji — pri mladinski književnosti tem »Pravljicam«: Zbogom!

Pav. Flerè.

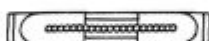
NOVOSTI.

Zvonček objavlja v svoji 11. letošnji številki to-le izbrano vsebino: 1. Davorinov: Jesenski stih. 2. Vera Levstikova: Gluhonemi Tonček. 3. Jan Reginov: Neznana bol. Pesem. 4. Fran Košir: O groblji pri Studenicah. (S podobo.) 5. Češarek: Prvo pismo. 6. Labod. Podoba. 7. Josip Stare: Domače življenje in vojaštvo starih Slovanov. 8. Mladinoljub: Janezovo posestvo. (S podobo.) 9. Davorinov: Zgodba o beraču Damjanu.

10. Pobožnost. Podoba. 11. Ivo Trošt: Konec pravde. 12. Jan Reginov: Ciganska. Pesem. 13. Ulica v Plovdivu. Podoba. 14. Pouk in zabava: Demant. — Rešitev in rešilci. — Obletnica prve železnice. — Spal 77 dni. — Mačke. — Milijarda. — Z vlaka je padla petletna deklica. — 100 let stara žena. — Mraz v zračnih višinah. — Kako daleč gre lastovica prezimovat. — Najdaljši dnevi v Evropi. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Dr. Ljudevit Pivko, Telovadne igre, II. del. V prihodnjih dneh izide knjiga, ki jo je učiteljstvo že težko pričakovalo. Prvi del »Telovadnih iger«, obsega zvečine tekalne igre, se je na naših šolskih igriščih že udomačil. Drugi del obsega **lučalne igre z žogo** in vaje v žoganju. Vaje so obdelane sistematično in tudi igre so razvrščene od najlažjih začetkov do večjih kombinacij v preglednem sistematičnem redu, kakršnega ne dobi učitelj v nobeni tujejezični zbirki. — Mariborski Sokol nam naznanja, da razpošlje knjigo na ogled samo onim šolskim vodstvom in naročnikom, ki so poravnali znesek za prvi del. Knjiga se naročuje pri Mariborskem Sokolu, Maribor. Narodni dom, in stane vezana K 1·10, nevezana 80 vin., elegantno v platno vezana z napisom pa K 1·40.

Pavel Poljanec, Kratka zgodovina slovenskega naroda se je istotako udomačila v šolskih knjižnicah, in v mnogih šolah jo rabijo kot pomožno učno knjigo. Ker bo kmalu potreba prirediti tretjo izdajo, prosimo, da izreče učiteljstvo svoje želje in nasvete. Mariborski Sokol želi z njo ustreči zlasti šolam in zaradi tega izide tretja izdaja po jako nizki ceni in skrbno popravljena.

RAZGLEd.

Pedagoški paberki.

— r — **Zveza učiteljskih z življenjem.** V Kraljevem Gradcu so letos napravili nov poizkus, kako bi se podrl plot, ki obdaja naša učiteljska in jih loči od življenja, od našega ljudskega šolstva. V kandidatih se ne sme vgnezditi misel, da je zunaj na deželi vse brez pameti in manj vredno. Naj zlasti spoznajo, da se da tudi zunaj delati za pedagoško vedo in za didaktiko. Zato so na učiteljskih v Kraljevem Gradcu končali šolsko leto 1912/13 tako, da so v nedeljski čitalnici kandidatov predavali trije učitelji. Jožef Kožišek iz Zap je predaval o svoji metodiki čitanja in o novem abecedniku, Jožef Tuma iz Štitar o vprašanju otroške aktivnosti v pouku nazornega nauka in učitelj J. R. Suharda iz Prage o svojih metodah pri računskem pouku in pouku materinščine v elementarnem razredu. — Prav radi verjamemo, da bo marsikateri od kandidatov želel, postati enak predavateljem. Na pragu življenja so dobri sklepi posebno priporočljivi. — Pri nas je ravnatelj Bežek vodil kandidate k zborovanjem učiteljstva. Bilo bi želeli, da najde posnemovalecev in da se še drugače izkuša podreti plot med učiteljskim in narodno šolo.

— r — **Delovna šola** je prispela na Nemškem na nov, bolj trezen kolovoz. V Augsburgu so ustanovili za dve leti poizkusne razrede na teh-le temeljih: 1. Ročna dela naj

se spojijo z ostalim poukom (z elementarnim poukom, z domoznanstvom, realijami, računstvom in risanjem). 2. Ročna dela naj se poučujejo v razredih, ne v delavnicah. 3. Ročna dela naj ne zahtevajo preveč tehniške spretnosti, ne od učiteljev, ne od učencev. 4. Ročna dela naj ne bodo draga. Obrtna ročna dela se bodo poučevala v posebnih tečajih, h katerim se pripuste oni učenci, ki se bodo za ta dela posebno zanimali.

—r— **O objektivnosti v zgodovinskem pouku.** Objektivnost, to je absolutna istina, se nikjer tako težko ne vzdržuje kakor v zgodovinskem pouku. Eden se zanima za „ju-nake“, drugi za maso; ta proučava dogodke, oni se zanima za zakone, ki doždevno povzročujejo vrsto dogodkov. Ali učiteljeva dolžnost je vendar, ostati tako objektivni pri zgodovinskem pouku, kolikor mu je le mogoče. Mnogo je namreč stvari v zgodovini, o katerih je mnenje skoro povsod isto in skoro stalno. Takšni dogodki so torej temelj splošnemu pouku in se ne smejo spreminjati. Biti objektivni, to je končno zahteva poštenosti in takta. Na žalost je poslednjega vedno manj tamkaj, kjer so strankarski boji vznemirili sicer mirno površje šolskega življenja. *„Verdandi“.*

—r— **Nov učni predmet** uvedejo v Chikagu, četudi so starši protestirali: pouk o spolnem zdravstvu ali pouk o osebni čistosti. Pouk bode neobvezen in starši, ki ne bodo hoteli, lahko zadržujejo otroke doma v onih urah, ko se bode predmet predaval. Slavní socijologi to uvedbo hvalijo, ker mislijo, da bode pouk očistil znanje otrok o spolnih stvareh. Doslej so učenci črpali svoje tozadevno znanje iz pouličnih umazanih virov in je bilo ravno v tem izviru iskati vso nevarnost spolnega vprašanja, ki so kazali spolne zadeve v mični lažnivi luči.

—r— **Za umetniško vzgojo.** Posebno razvija umetniški čut v otrokih pravljica, ki je primerno ilustrovana. Imamo privedeni knjigi „O zlatolaski“ in „O dvanajstih mesecih“, ki sta lepo ilustrovani. Po Kašparovih in Scheinerovih originalnih slikah je Dédictivi Komenskega dalo prirediti kolorirane diapozitive za skioptikon. Obe skupini se posodita za 10 K. Vse drugo poroča „Výpravna Dédictivi Komenského na Kr. Vinohradech ve Pštrosce“. Tja se imajo interese obrniti.

Šolska higijena.

—i— **Čuvanje oči.** Londonski učiteljski listi objavljajo sledeče navodilo, kako je treba čuvati oči: 1. Oči so več vredne nego najlepša knjiga. 2. Sigurnost in uspeh svojega življenja je odvisen od oči; zato pazi nanje! 3. Pri čitanju drži glavo ravno! 4. Knjiga bodi 35 cm oddaljena od oči! 5. Čitaj samo pri dobri, jasni luči! 6. Ne čitaj v polumraku! 7. Ne čitaj nikdar tako, da bi ti solnce svetilo naravnost na knjigo! 8. Ne sedi nikdar pri čitanju nasproti luči! 9. Luč naj vpada od zadaj ali od leve strani! 10. Čuvaj se knjig z nejasnim ali premajhnim tiskom! 11. Dovolí očem počitka; po nekolikih minutah čitanja nehaj vedno čitati in glej v daljavo! 12. Izpiraj si zjutraj in zvečer oči s čisto vodo!

—i— **Higijena v materinskih šolah v Partzu.** „L' Ecole maternelle“ pomeni v Parizu zavod, ki je nekako podoben našim otroškim vrtcem. Mesto ravnateljice takšne šole oddaja posebna komisija, ki izpituje kandidatke ustmeno in v praksi. Izpit obstoji navadno iz pedagoških in administracijskih vprašanj. Kako pa se upošteva pri teh izpitih higijena, o tem naj pričajo sledeča vprašanja, zabeležena v protokolihi l. 1910—1912: 1. Mehaniški pojavi dihanja. Dihalna gimnastika. 2. Kemiški pojavi dihanja. Vzroki in pogoji za dobro zračenje šolskih sob. 3. Mehanizem nastanka životne topline. Vloga raznih jedij pri produkciji topline. 4. Vzroki in mehanizem izgube životne topline. Higijena obleke. 5. Splošna anatomija očesa. Kako je postopati z bolnim očesom. 6. Anatomija in fiziologija ušesa. Negovanje ušes pri vnetjih in infekcijskih boleznih. 7. Fiziologija kože. Vloga kože pri respiraciji, higijena kože, čistost, sprha (duš). 8. Splošna fiziologija čutil. Vrste spomina in način, kako jih razvijati. 9. Kako se prenese kužna bolezen. Nenadno

oboli otrok, kaj se ima storiti ob času epidemije in ob času ko ni epidemij. 10. Fiziologija prostovoljnega gibanja (živci in mišice). Vrednost ritmiških iger in prostih iger s stališča higijene kretanja. 11. Želodec pred prebavo in po prebavi (anatomija in fiziologija). Spanje v materinski šoli. 12. Kako se obvaruje materinska šola kužnih bolezni. 13. Najboljši način kurjatve v materinski šoli. 14. Pogoji dobre razvetljave. 15. Prebava v črevah. 16. Kako postanejo roke spretno. 17. Temelji higijene v materinski šoli. 18. Ročna dela in vid. 19. Vsakdanje nezgode v materinski šoli. Zdravila v materinski šoli. 20. Fiziološki učinki telovadbe itd. Ti vzorci bodo pač vsakega s tem prepričali, koliko bolj cenijo na Francoskem zdravje otrok, kakor v državi, kjer še boljši kmet žaluje bolj za dobrim volom kakor za preminulim otrokom. In potem: koliko naših učiteljic (in tudi učiteljev, o vrtnaricah niti ne govorimo) bi prestalo izpit pred francosko komisijo za materinske šole?!

—i— **Šola in zdravje.** V nekaterih ruskih gimnazijah se je dognalo, da je 25% učencev nižja od normala za dotično starost, 23% ima ožja prsa od normala in 84% manj tehta nego bi morali.

—i— **O skoliozi** je napisal članek „Wildeweth“ v „Vierteljahrsschrift für gerichtl. Medizin“ in navedel mnogo sredstev, ki onemogočujejo skrivljenje hrbtenice. Zlasti priporoča telovadbo koncem pouka, da bi po telovadbi utrujeni otroci ne mogli sedeti krivo. Izvrstno obrambno sredstvo so igre med posameznimi urami. Pisava naj bo navpična (t. j. otroci naj sedijo pri pisanju pravilno). Potem, ali se more izlečiti ali ne, deli W. skoliozo na tri vrste: v prvo skupino spadajo slučajji, kjer se skrivljenje lahko izravna s samim aktivnim napetjem mišic ali s pomočjo zdravnika. V drugo skupino grede slučajji, kjer je skrivljenje večje in je spojeno s spremembami vretencev in upognjenjem reber. V tretji skupini so slučajji absolutno neizlečivi: skrivljena hrbtenica se ne more več gibati, prsni koš je popolnoma pokvašen in rebra zvita.

—i— **Na Francoskem** se zelo razširja nov sistem telovadbe; iznašel ga je in širi ga mornarski častnik Hebert. Uperjen je sistem proti doslej tako razširjeni švedski gimnastiki Linga in naj bi postal naroden. Id jo novega sistema je koncipiral Hebert med zamorci v francoskih kolonijah.

Skrb za obrambo mladine.

—b— **Kaj je ljudomilost?** V Pensylvaniji je bil v obeh zakonodajnih zborih sprejet predlog, da se imajo vdove z otroki smatrati kot državne uradnice, katerim je poverjena dobra vzgoja otrok v poštene občane in občanke. Ubogim vdovam-materam se bode plačala mesečna podpora od dne smrti soproge, in to po številu otrok: vdove z enim otrokom bodo dobivale po 60 K na mesec, z dvema otrokoma po 85 K, s tremi 110 K in za vsakega daljnega otroka po 25 K na mesec. Ta plača se bode dajala materi tako dolgo, dokler dete ne doraste in more preživeti sebe in mater, ali pa dokler se gmotno stanje matere ne izpremeni v toliko, da skrbi lahko sama zase in za otroke.

—b— **Društvo za predšolsko vzgojo** v Varšavi je sklenilo prirejati vrsto predavanj, ki bi seznanjali člane s predšolsko vzgojo v raznih državah. Prvo predavanje je bilo posvečeno Belgiji.

—b— **Število propalih otrok** se v Londonu manjša od leta do leta. Educational Times dokazuje, da se je morala Felthanska vzgojevalnica (Industrial school) lani vsled nedostatka zlih otrok, izločenih iz ljudskih šol, zapreti. Sedaj tudi ravnateljstvo za umeščevanje hudobnih otrok v kmetijskih rodbinah Walesa nima dovolj dela. Še pred par leti se je vsako leto nastanilo po 100 hudobnih dečkov po kmetih; sedaj pa ima vodstvo te akcije mnogo prostih mest zaznamovanih, ker v zadnjih treh letih število dečkov, ki so se morali dati vsled svoje hudobije v vzgojo na deželo, ni iznašalo niti 30.

—b— **Skrb za šolsko mladino na Angleškem.** Na Angleškem imajo od leta 1906 zakon glede šolskih kuhinj. Zakon določa, da morajo šolske oblasti ustanavljati posebne komiteje, ki morajo skrbeti za prostore in personal v šolskih kuhinjah. Če se otrokom ne da hrana od privatne strani, mora komite skrbeti tudi za hrano, ki pa ne sme presegati 1 peny (4 vinarje) za porcijo. Starši so obvezani, da povrnejo te stroške, če ne morejo dokazati, da so tako revni, da niti tega malega izdatka ne zmorejo. Do zadnjega časa je 113 šolskih oblasti ustanovilo šolske kantine, med tem ko sodelujejo drugod privatne osebe in oblasti. Na Angleškem in v Walesu se je razdelilo 1908. leta 9,671.789 kosil 116.810 otrokom. Stroški so znašali okroglo 1,320.000 kron, pokrili pa so se ti stroški iz javnih in privatnih sredstev, in sicer iz javnih 966.000 kron, iz privatnih pa 348.100 kron, 5900 kron so starši povrnili.

—b— **Spoštujte mladino!** V „Verdandi“ razpravlja Ana Helsen o konferenci Ham-suna, ki je svoječasno povzročila toliko hrupa in se je glasila: „Spoštuj mladino!“ Ham-sun je razlagal, da četrta zapoved ni božja zapoved, ampak ljudska naredba, izhajajoča iz najbolj dovršenega egoizma: „Spoštuj očeta in mater!“ In zakaj, na vse zadnje? Dali so otrokom življenje. Gotovo. Ali otroci niso zahtevali, da jim ga dajo, in končno se oni tudi niso zavedali, da ustvarjajo novega človeka in morda se je to zgodilo še proti njihovi volji. Starši so otroka vzgojili, toda kako so ga vzgojili? Tako, da so ga podredili svojemu okusu, svojim idejam, svojim predsodkom. In zato naj bi bili otroci hvaležni onim, ki so nehote rodili človeka? Ne! Famosna zapoved bi se morala izpremeniti „Spoštujte mladino!“ To pomeni, da bi jih morali starši vzgajati z ozirom na njih bodočnost in na njih individualnost in ne samo po lastni trmi. — Ne soglašamo povsem s temi izvajanji, ali nekaj resnice je v tem Vzgoja otrok je res potrebna reforme. Starši vse preveč podrejšajo otroke svojemu egoizmu. Otrok naj stori vse to, kar je staršem po volji, kar ustreza njihovim željam in kar končno koristi samo njim, in naj se tudi godi otroku krivica, naj so posledice zanj nedogledne. Ali navzlic temu bo ostala zapoved „Spoštuj očeta in mater“ nam vsem večno sveta. Uničite jo in bodele videli, kakšen postane svet! Samo materina ljubezen do otroka je tako sveto čuvstvo, da otrok ne more poplačati te ljubezni, ko bi mater do smrti nosil na rokah. „Spoštuj torej očeta in mater, ali spoštuj tudi mladino!“ to naj bo poleg božje zapovedi zapoved človečanstva.

Šolske in učiteljske vesti.

—i— **O jubileju „Zaveze“** prinesli so vsi češki učiteljski listi obširna in natančna, zelo simpatično pisana poročila. Slovensko učiteljstvo je po duhu pač najbolj sorodno češkemu učiteljstvu; zato je pričakovati, da se bodo prijateljske vezi med nami in Čehi vedno bolj ojačale. Za sedaj je naša dolžnost, da spremljamo češko učiteljstvo v njega žalostih in veselju z isto simpatijo, kakšno netijo oni v svojih srcih do nas.

—i— **Četrta razredi meščanskih šol** bodo najbrže v Gospodu zaspali. Dolenje-avstrijski deželni zbor je sprejel predlog deželnega odbora, naj dežela principijelno ne sprejema teh razredov v svojo upravo, niti naj jih ne subvencionira. Četrte razrede meščanskih šol je uvedlo ministrstvo, ali država potrebuje denarja za druge stvari, dežele nečejo dati, občine pa tudi ne premorejo vsega same.

—i— **Internacionalni biro federacij narodnih učiteljev** ima sedaj 411.000 članov. Doslej je imel občne zbere l. 1906. v Monakovem, l. 1907. v Parizu, l. 1908. v Londonu, l. 1909. v Pragi, l. 1910. v Parizu, l. 1911. v Berlinu, l. 1912. v Amsterdamu, l. 1913. v Gentu. Prihodnja glavna skupščina bo l. 1915. v Pragi s sledečim vzporedom: posvetovanje o šolskem sistemu, ki bi dovolil dostop v vse šole vsem slojem brez ozira na gmotno stanje, z edinim ozirom na nadarjenost; o prenapolnjenih razredih in o sredstvih borbe s tem nedostatkom; o delu otrok in njega zabrani; o svobodi vesti in občanski svobodi narodnega učitelja.

Kako se „delajo“ šolski nadzorniki. Prof. Kubista v Boskovicah je popolnoma nezmožen človek. Pri sodišču so to dokazali ob priliki tožbe nekega očeta. In vendar je imel profesor Kubista vedno najboljšo kvalifikacijo samo zato, da se zavod reši nesposobnega profesorja s tem, da postane — okrajni šolski nadzornik. „*Vestnik*“.

— i — **Towarzystwo Szkoły Ludowej** je izdalo v šestih letih 2,502.307 K za poljske šole v Galiciji. Razen tega vzdržuje to društvo 101 kurs za analfabete z 2544 slušatelji obeh spolov, 40 vrteev za 1570 otrok, 2478 čitalnic s 367.000 knjigami, 10 nadzorovalnic za 776 otrok, 9 čitalnic za 324 vajencev, 67 ljudskih domov in je priredilo 7042 predavanj, 800 prosvetnih večerov, 601 gl. predstavo, 338 zabav in 141 šolskih izletov. Vzdržuje tudi 3 deželne muzeje. T. S. L. ima 290 odborov in 38.000 članov.

— i — **Svoboda učiteljstva.** Na svetovnem shodu naravoslovcev na Dunaju so imeli med drugimi tudi pedagoški odsek. „O svobodi učiteljstva“ je govoril v tem odseku rektor dunajske tehnike, prof. dr. Müller. Pravil je: „Pri nas nimamo niti pojma o pedagoški svobodi učiteljstva. V sedanjih časih, ki nosijo klerikalno-birokratski beleg, so popolnoma poteptali učiteljsko individualnost. Učitelja so ponižali na avtomatski stroj brez lastnega duha, lastne volje, lastnih stremljenj in lastnih ciljev. V drugih državah uživa učiteljstvo mnogo več občanske in pedagoške svobode. Pri nas mu često predpisuje pot ignorant, ki se je s protekcijo, petolištvom, izdajo dvignil na dominirajoči stolček; in od te poti ne smeš ne na levo ne na desno. Temu se pravi pedagoški despotizem, absolutizem, a učitelju pedagoški suženj! Docela drugače se godi učitelju na Pruskem, v Angliji in Franciji, a najbolj svobodni so v Ameriki. Ne samo učitelj, tudi uradnik je pri nas nesvoboden in v mišljenju, delovanju in odločevanju odvisen od vseh bližnjih in daljnih predstojnikov, ki se sicer odlikujejo po zlatu na uniformi, ali ne po pameti in znanju. Vse vzdihuje v papirnatem jarmu, vse gnjavi uradni šiml. Čut odgovornosti je ubit, ubil ga je despotizem. Stanje se poboljša, ko bode užival vsak uradnik in vsak učitelj več zaupanja, ko se mu bode verovalo brez kontrolorjev in nadzornikov, da zna izpolnjevati svoje dolžnosti tudi brez starih profosov, ki uničujejo zdravje, zadovoljstvo in zlasti svobodo učitelja takoj v zarodku. Kakor vsak obrtnik in trgovec, tako bodi tudi učitelj v privatnih podvzetjih popolnoma svoboden, naj se mu prizna svoboda konkurence.“

— i — **Šole brez pouka naboženstva.** Verski nauk je odstranjen iz šol v tehle državah: v Ameriki od početka ustavnosti, v Holandiji na temelju zakona od l. 1806., v Italiji od l. 1877., tudi v Švici so šole brez pouka vere, v Franciji so proglasili l. 1830. laiško šolo, na Japonskem poučujejo v šolah že čez 30 let samo o nramnosti, na Angleškem je verski pouk neobvezen, v Sakso-Meiningen so uvedli l. 1911. ločitev cerkve od šole, na Luksemburškem l. 1912. V Avstraliji je ravnotako verski pouk neobvezen. Tudi v Bosni je verstvo neobvezen predmet v javnih ljudskih šolah.

— i — **Draginjsko doklado** dobijo učitelji v Bosni. V novem odboru „Saveza bosanskih učitelja“ se nahaja tudi naš rojak Janko Urlep.

— i — **Gališke razmere.** V okraju Grodek neka učiteljica šest mesecev ni dobila plače. Ko bi ne bilo pomoči od doma, bi bila morala gladu umreti. „*Szkola*“.

— i — **Učiteljice ročnih del** naj bi po predlogu Društva moravskih učiteljic poučevale na deklških šolah tudi telovadbo in gospodinjstvo. V to pa bi bilo potrebno, da absolvirajo dveletni pripravni tečaj.

— i — **Zasebno šolstvo v Šleziji.** V Šleziji je 66 privatnih šol, ki imajo 223 razredov in 12.034 učencev. Nemci vzdržujejo 37, Čehi 13, Poljaki 14 šol; 2 šoli sta utrakvistični (samostanski). Nemška dvojna mera je tudi tu vidna: 90% nemških šol ima pravo javnost, od čeških samo 30%, od poljskih 36%. Samostanski šoli sta seveda tudi v milosti.

—i— **Gališke šolske razmere** niso več poljski, to je že evropski škandal. 250.000 otrok je ostalo lani brez pouka, a letos to število še poskoči, ker niso odprli niti ene nove šole niti enega razreda ali paralelke, ker niso namestili niti enega novega učitelja, temveč mislijo še nekatere dosedanje učitelje odpustiti iz službe. Poljaki naj gledajo, kam plovejo! Že sedaj so med Slovani zadnji po občih naobrazbi, a kaj šele bo, če bo žlahta naprej gospodovala!

Srednje in višješolski vestnik.

—I. **Slovaška srednja šola** se ustanovi na Moravskem. Starosta v Ogrskem Građišču, inženir Beneš, da potrebno poslopje brezplačno na razpolago.

—I. **Penzija angleških profesorjev.** Že šestdeset let razpravljajo na Angleškem vprašanje o mirovnini profesorjev; še danes ni stvar dognana. Kakor se sedaj nadajo, bodo profesorji onih srednjih šol, ki jih država podpira, vendar dobili tudi nekaj mirovnine. In k občim mirovnini potem ni več daleč.

—I **Pedagoški zavod J. J. Rousseaua v Ženevi** dobro uspeva. V pretečenem letu je imel trideset rednih slušateljev in mnogo izrednih, večinoma učitelje in učiteljice. Zavod je posvečen predvsem demokratski vzgoji. To je torej nov dar človeštvu domovine Pestalozija, Girarda in Rousseaua.

—I. **Število univerz.** Švica ima 7 univerz, 1 na pol mil. prebivalcev, Nizozemsko 7, 1 na 1·2 mil. preb., Belgija 4, 1 na 1·6 mil. preb., Italija 21 univerz, 1 na 1·6 mil. preb., Španska 11, 1 na 1·7 mil. preb., Francija 16, 1 za 2·4 mil. preb., Dansko 1, 1 na 2·6 mil. preb., Angleška 16, 1 na 2·6 mil. preb., Grška 1, 1 na 2·6 mil. preb., Nemško carstvo 22 univerz, 1 za 2·6 mil. preb., Rumunija 1, 1 za 2·9 mil. preb., Cislajtanija 8, 1 za 3·3 mil. preb., Bulgarska 1 univ., 1 na 4 mil. preb., Portugal 1, 1 na 5·4 mil. preb., Ogrska 3, 1 na 6·4 mil. preb., Ruska 13, 1 na 12·8 mil. preb. Smo torej med poslednjimi, kakor skoro povsod.

— **Stanje ruskih univerz** je po „Szkoli in Žizni“ zelo žalostno. Na 10 ruskih vseučiliščih je še mesta za 5000 dijakov (število je namreč opredeljeno, več jih ne more slušati) in 90 stolic je brez profesorja.

—I. **Poljedelske šole v Avstriji l. 1913.** Poljedelsko ministrstvo na Dunaju je izdalo poročilo o stanju poljedelskih šol v šolskem letu 1912—13. — Poljedelskih in šumarskih šol je bilo 226. Izmed teh smo imeli: 3 visoke šole, 9 višjih gospodarskih šol, 5 višjih gozdarskih šol, 2 strokovni vinarski, sadjarski in vrtnarski šoli, 42 poljedelskih šol, 91 zimskih gospodarskih šol, 11 nižjih gozdarskih šol, 4 mlekarske šole, 22 gospodinjskih šol, 30 nižjih strokovnih šol (vrtnarske, sadjarske, vinarske, hmeljarske, čebelarke itd.), 1 pivovarska in 2 lihovarski (za špirit). Državnih šol je bilo 9, deželnih 118, okrajnih ali občinskih 19, društvenih 66, privatnih 14. Poučevalo je 952 učiteljev in 1202 pomožnih sil. Vseh učencev je bilo 10.491 (od teh je bilo 7429 sinov poljedelcev in gozdarjev). Če pregledamo te številke, vidimo, kako prokleta malo se briga vlada za poljedelstvo, to najvažnejšo panogo narodnega gospodarstva. Državni poslanci pomoči v tem oziru, to bi bila tudi politika!

Inostransko šolstvo.

—a— V **Carigradu** vzdržuje naša država nemško šolo, za katero so lani postavili moderno poslopje. Šolo vzdržuje ministrstvo za vnanje zadeve. Koliko nas ta šola stane, tega ne vedo niti poslanci, četudi za izdatke vnanjega ministrstva v delegacijah glasujejo. Gotovo pa je, da plačamo 450.000 K amortizacije za poslopje in 5 učiteljev, zraven še za zabavišče otrok in za trgovski tečaj. Da ta šola ni ustanovljena za avstrijske Nemce, to je na dlani. Ker domačini — Turki ne znajo nemški, obstoji za nje priprav-

nica. Zakaj se pa nemška šola Turkom vsiljuje, tega navaden smrtnik ne ve. — To je tudi točka, katero bi morali naši poslanci razbistriti.

— a — **Kolonijalne deklishe šole na Nemškem.** „Bodočnost nemštva je na morju,“ te besede carja Viljema II. kažejo bolj kakor vse drugo, kam stremijo Nemci v novejšem času. Svet naj postane nemški, to je zadnji cilj Tevtonov. In zato toliko zanimanja za kolonije, zato tudi kolonijalne šole na Saškem, v Hessen-Kaselškem, v Poznanji in Vzhodni Prusiji. Sedaj so odprli kolonijalno šolo za deklice v Weilbachu pri Frankfurtu. Pouk traja na tej šoli poldrugo leto. Program je tale: pečenje kruha, kuhanje in konserviranje mesa; okajenje mesa in klobas; konserviranje sočivja in sadja; šivanje in krojenje; likanje, vrtnarstvo, gospodarstvena dela, čebelarstvo. Poseben zdravnik, ki se je seznanil s tropskimi boleznimi, bo predaval o postrežbi bolnikom, o hrani, o negovanju otrok in o elementih živinozdravilstva. — V Weilbachu bo tudi gospodinjska šola za učiteljice, ki bodo hodile na Pruskem iz mesta v mesto in navduševale za življenje v kolonijah in predavale o gospodinjstvu.

— a — **Boj proti novemu šolskemu zakonu na Luksemburškem** kaže vsak dan novo obliko. Najpreje duhovniki niso hoteli poučevati v novih šolah. Sedaj pa je škof izdal tajni odlok, ki nareja vsem „dušebrižnikom“ naj ne delijo svetih zakramentov onim poslancem, ki so glasovali za novi zakon. „Revue Pédagogique“ pristavlja: — „l'excommunication pivec et simple en per spective“. In potem: „Četudi v drugi državi, kler vendar ne spremeni svojega postopanja v neizprosno svojem boju proti moderni šoli.“

— a — **Belgijske duhovniške ljudske šole** stanejo državo l. 1910. lepo vsotico 12,093.239 frankov, za 3 milijone več kakor l. 1907. V treh letih torej za tri milijone več. Letos se govori o 20 milijonih za klerikalno šolstvo v Belgiji. Klerikalizem ima pač povsod jako globoko malho, v kateri se izgubijo milijoni kakor kafr.

— a — **Ruski naučni minister**, zloglasni Kasso, je izdal naredbo, po kateri morajo biti vsi ravnatelji privatnih gimnazij pravoslavne vere. Udarec je seveda namenjen poljskim šolam.

— a — **Iz londonskih večernih šol.** Letos je zopet za 2002 poslušalcev več nego lani. Vseh je sedaj 107.511. Poučujejo se v 269 prostorih. Učitelji teh šol so poučevali tudi v 223 tečajih, ki jih je na željo nekaterih ženskih klubov priredil londonski mestni svet za žene in dekleta. Predmeti teh tečajev so bili: računstvo, vodstvo trgovskih knjig, poprava obutelji, kuhanje, krojenje, šivanje, angleščina, francoščina, angleški razgovori za tujke, prva pomoč ob nesrečah, risanje, telovadba, higijena, negovanje bolnikov, skrb za dojenčke, pranje, moda, izrezavanje lesa, čitanje in recitiranje, petje. Največ tečajev (58) je bilo za prvo pomoč ob nezgodah.

— a — **Izleti in načrti mest.** Učitelji v Moskvi so sestavili zelo praktično delce: načrt Moskve za učitelje, ki prihajajo ogledat mesto z učenci. Knjižica natanko navaja vse znamenitosti mesta, ki si jih lahko ogledajo učenci z največjo ekonomijo v enem, v dveh, treh, štirih dneh. Ekskurzije za mlajše učence obsegajo povsem druge zanimivosti nego one za večje in starejše. Učiteljem, ki dostikrat sami niso znani v mestu, je s tem delo in skrb neizmerno olajšana. Pričakuje se, da bodo tudi učitelji ostalih velikih mest na Ruskem sestavili takšna delca.

— a — **Kinematograf v službi prosvete.** Kakor poroča „Škola i žizn“, je sklenilo melitopoljsko zemstvo kupiti kinematograf, s katerim bočo spretni predavatelji potovali po vaseh in poučevali narod. Da bodo predstave vsem dostopne, se bodo vršile pod milim nebom, slike se bodo projicirale, tako, da se bodo videle od dveh strani. Če se bode ta poskus posrečil, se število kinematografov pomnoži.

— a — **Ruskih stipendistov** je l. 1913 po Evropi 62 Juristov je 26, matematikov 6, prirodoslovcev 16, literarnih historikov in filozofov 14. Od teh je 23 v Parizu, 13 v Ber-

linu, v Tübingenu 14, v Lipskem 2, v Monakovem 2, v Fhrenciji, Tokiju, Egiptu, Göttingenu, Cambridge, Strassburgu, Rimu in Londonu po 1.

—a— **Ruski učitelji risanja po učiteljiščih** so zelo slabo plačani, dobivajo po 1200 do 1500 K na leto za 15–24 tedenskih ur. Vsled tega se vdinja tudi samo srednji material.

Prosvetna kronika.

—r— **Analfabetizem.** „Revue Pédagogique“ priporoča, naj se prisili analfabete k daljši vojaški službi, kakor se je to storilo v Švici in kjer je ta določba pripomogla, da se je analfabetizem popolnoma uničil med mladim svetom. Danes se vsak lahko nauči pisanja in čitanja v analfabetiskih tečajih, treba samo malo resne volje. Sila kola lomí, kaj bi ne prišla 25 črkam do živega.

—r— **Prvi vsruski shod za narodno naobrazbo** se bo vršil letos ob Božiču v Petrogradu.

—r— **Ruski učitelji** so na shodu v Harbinu ob priliki proslave tristoletnice Romanovcev odposlali telegram ruski akademiji znanosti, v katerem predlagajo, naj se na spomin jubilejne slavnosti spremeni ruski pravopis in očisti nepotrebnih in zastarelih priveskov.

—r— **Ana fabeti v angleškem vojaštvu.** Kar se tiče naobrazbe, angleško vojaštvo ravno ne prednjači. Kakor poroča londonski časnik „Military Mail“, od 29.019 novincev iz leta 1912, ni znalo čitati 3208; 8620 jih ni bilo po znanju enako osemletnemu otroku; 8721 novincev pa je čitalo in pisalo pod vsako kritiko. Izmed vseh vojaških novincev je bilo samo 8454 elementarno naobraženih. Časnik pravi, da je to „žalostna istina“ in toži, da vojaška vzgoja vsled tega zelo trpi.

Razne vesti.

× **Samopomoč proti koroškemu šolskemu sistemu.** Koroških Slovencev se je uradno naštelo že pred dvajsetimi leti nad 100.000 in gotovo jih ni danes manj. Kako pa sedaj znajo vdinjani agenti šteti, je bilo dokazano v Trstu in v Gorici, na Koroškem pa so bili taki dokazi prepovedani. Še hujša krivica kakor pri ljudskem štetju se pa godi koroškim Slovincem pri ljudskem šolstvu, kajti na Koroškem je le ena javna šola s slovenskim učnim jezikom in sicer dvorazrednica na Jezerskem; sicer imajo še tri šole slovenske vzporednice, ki pa niso dosti vredne, ker na njih poučujejo nemčurski učitelji (slovenske učitelje so kakor znano pregnali v nemške kraje). Najbolj značilno za koroške razmere je pa dejstvo, da deželni šolski svet za tri kraje popolnoma ignorira razsodbo najvišjega sodišča, ki določa slovenski učni jezik.

Kako nepremagljive zapreke se delajo Ciril-Methodovi družbi pri ustanovitvi zasebnih šol na Koroškem, je obče znano. In vendar nam še ni obupati. — Imamo dosti izobraževalnih in bralnih društev, kjer jih ni, naj se pa še ustanove in v teh naj se povsod, kjer je potreba, napravijo tečaji za slovensko čitanje. Tu se bo dalo nadomestiti marsikaj, kar je zamudila šola. — Dobri nasledki ne izostanejo, zaveden narod si vzgojimo. (Te vrstice so namenjene koroškemu slovenskemu razumnštvu, zlasti pa zavednim dijakom, ki v počitnicah lahko v tem oziru prav veliko store za probujno slovenstva!)

— a —

—e— **Nov dar Carnegijev.** Ameriški milijarder je ustanovil nov fond, čigar obresti iznašajo na leto 250.000 frankov in se bodo uporabljali za financiranje „Zavoda za učna proučavanja“. Ta zavod bo proučaval prva svetovna učilišča vseh stopenj in bode rezultate priobčeval, da postane kolikor mogoče koristen za človeštvo.

—e— **Društvo „Julijan“** je doslej postavilo na Hrvaškem 59 šol za 8000 učencev. Pa da Madjari ne skrbijo za Hrvate!

—e— **Dednost duševnih lastnosti.** „Chambers Journal“ navaja v članku o evgeniških vprašanih nekoliko važnih dokazov za dednost duševnih lastnosti. Tako se na pr. navaja za Zedinjene države znana rodbina Jukesova, ki je povzročila newyorški državi do l. 1900 šest milijonov kron stroškov, a koristi od nje ni bilo nikake. Praočje Maks Jukes se je narodil l. 1720. Bil je slaboumen in vsi njegovi potomci so bili tudi slaboumni, bali so se dela ali pa bili hudodelci. Od 1200 potomcev, o katerih so poročila povsem sigurna, je bilo onih 300 najmanj škodljivih, ki so umrli v otroški dobi. Od onih, ki so do vrha dorasli, se jih je 60 živelo s cestnim ropom; 130 jih je bilo kaznovanih za večje ali manjše prestopke, 7 jih je bilo morilcev, 440 jih je živelo neredno in 300 potomcev je prosjačilo. Samo 20 od njih se je naučilo rokodelstva, ali 10 teh šele v ječi. Niti en potomec M. Jukesa ni končal vse šole.

—e— **Plemenito svrhu** si je postavila „Češko-slovenska Jednota“ v Pragi. Vse dijake slovaške narodnosti, ki jih bodo na Ogrskem odstranili iz srednjih šol radi njih slovanškega čuvstvovanja, bode to društvo vzdrževalo, da morejo obiskovati češke učne zavode. Tako bode divjanje Azijatov brezuspešno.

—e— **L'Oeuvre du trousseau**, ali društva za oskrbo svatbene oprave se vedno bolj širijo na Francoskem. Deklice pristopijo 9 let stare in izstopijo z devetnajstim letom. Do trinajstega leta vplačujejo po deset vinarjev vsak teden, pozneje petnajst, kar iznaša 59 K 80 h. Za ta znesek dobe deklice 12 srajc, 3 hlače, 12 robcev, 4 prevleke za blazine, 4 rjuhe, 6 obrisač, 6 otirač in 6 servijet. Vse to si napravijo same, ima torej zanje mnogo večjo ceno, nego kupljene stvari in se torej tudi vse bolje čuva. Na prvi pogled to ni mnogo, ali zadostuje za začetek in v trgovini bi stalo vsaj 100 kron. Marsikatera revna deklica vzame prav tako revnega fanta. Da si nakupita naštetih stvari, se morata zadovoljiti. Začnjata torej mlado življenje s skrbjo, ki se je ne rešita nikdar več, ali pa vsaj ne tako kmalu. Za skrbjo pride obup, za obupom alkohol in drugo. Zato pa je gori omenjeno društvo vredno vse hvale in posnemanja.

—e— **Ido, mednarodni jezik**, so vpeljali vsled sklepa rektorskega senata kot prostovoljni predmet na politehniški visoki šoli v Budimpešti. Uči ga baron dr. Žiga pl. Szentkereszty, član trgovskega ministerstva. Priporočeni Esperanto pa je senat odklonil kot nedostatno obliko medn. jezika. Takšno je v resnici napredovanje esperantskega jezika. Koder se trezni ljudje seznanijo z Idom, mu dajo takoj prednost ter odslové nepopravljivi Esperanto, kajti v zadnjih 3 letih je nehalo izhajati 38 esperantskih časopisov, ostali pa se z ogromnimi žrtvami podpirajo!

J. Kovačič.

—e— **Najdaljši dnevi v Evropi.** Najdaljši dan v Evropi ima mesto Reykjavik na Islandu. Tam je veselo ves dan, ki traja dalj nego tri in pol meseca. Potem pride na vrsto mestece Bardo, ki leži na varangarskem fjordu na Norveškem, kjer traja dan od 21. maja do 22. julija. V švedskem mestu Torenau traja najdaljši dan 19 ur, najkrajši pa 5 ur. V Stokholmu in v Upsali je najdaljši dan 18 in pol ure dolg, najkrajši pa 5 in pol ure. V Londonu in v Berlinu traja najdaljši dan 17 in pol ure.

—e— **Število krčem in šol.** Na Češkem je 43.000 gostiln, čez 30.000 žganjarn in 6000 šol. Na sedem gostiln in pet žganjarn torej šola! — Na Moravskem pride na osebo letno 25 litrov žganja.

—e— **Junaki!** V „Komenskem“ zove Ant. Zavadil, nadučitelj v Kutnih gorah, abiturijente leta 1863. na proslavo 50 letnice učiteljevanja. Čemu pa potem še 35 let službe, če takšni junaki še službujejo? In 6000 čeških učiteljskih kandidatov čaka na službo!

—e— **Nekoliko statistike.** Po zadnjih štetjih ima Evropa 433.900.000 prebivalcev. Od teh stanuje na Ruskem 117 mil., na Nemškem 65 mil., v Avstriji 52 mil., v Angliji 45 mil., v Franciji 39 mil., v Italiji 34 mil., na Španskem 19 mil., v Belgiji in Romuniji po 7 mil., v evropski Turški 5 mil., na Holandskem, Portugalskem, Švedskem, Bulgarskem po 4 mil., na Švicarskem 3 mil., na Srbskem, Danskem, Grškem, Norveškem po

2 mil. Na 1 km² pride v Evropi 44 preb., v Aziji 20·6, v Ameriki in Afriki po 4·5, v Avstraliji samo 0·8. Evropi pripada na 1 km² v Belgiji 296 stanovnikov, na Holandskem 177, na Angleškem 146, v Italiji 120, na Nemškem 112, v Švici 91, v Avstriji 76, na Francoskem 74, na Ruskem 23, na Norveškem 8. Z ozirom na plodnost zavzema Rusko prvo mesto, kjer pride na 1000 ljudi 44 porodov; potem sledi Ogrska s 35·6, Italija z 32·9, Avstrija z 32·4, Nemško z 29·8, Holandsko z 28·6, Švica s 25·2, Švedsko in Anglija s 24·8, Belgija s 23·7, Francija z 19·7, ali tudi umrljivost je največja v deželah z največjo plodovitostjo. Najbolj varčni so Danci. Na vsakega Danca pride 400 K prištedenega denarja, na 100 Dancev pa 53 hranilnih knjižic. V Švici ima vsak občan povprečno 280 K, na 100 prebivalcev pride 43 hran. knjižic, na Nemškem iznašajo prihranki 260 K, v Avstriji, na Norveškem, v Zedinjenih državah in v Avstraliji po 220 K, v Belgiji pa 210 K na vsakega občana.

—e— **Solarice — žene.** Ameriški pedagoški list *The School World* opozarja na dva slučaja, ki sta se dogodila pri raziskovanju šolskih zamud v Novem Yorku. Ko so vprašali mater 13 1/2 letne deklice, zakaj ne hodi dekle v šolo, izgovarjala se je mati, da ima dekle preveč dela s šitjem svoje svatbene oprave, ker se bode kmalu omožila. Druga deklica 13 let je pred uradnikom izjavila, da ne more v šolo, ker mora možu kuhati; obenem je predložila ženitbeni list. Sodišče je obsodilo očeta na 14 dolarjev kazni, mož pa je moral svojo 13 letno ženo pošiljati v šolo, sicer bi bil kaznovan z zaporom.

—e— **Boj s pornografijo na Angleškem** se vede bolj živahno kakor pri nas. Posebno se preganjajo poulični prodajalci pornografičnih kart. Navadno jih sodniki obsodijo na telesno kazen. Tako je nedavno londonski sodnik prisodil takšnemu potepinu 27 udarcev in 9 mesecev ječe.

—e— **Pri 9. godbenem festivalu** otrok, ki ga prireja vsako leto Narodna unija šolskih orkestrrov, je sodelovalo v londonski kristalni palači 3500 dečkov in 2700 deklic (vsi goslači).

—e— **Za najboljše plavače** je ustanovilo mestece Southwark ustanove, s katero se kupi najboljšemu plavacu ali plavalki listek za pohajanje kopališča za vso sezono. Kdo je najboljši plavač se dožene pri tekmi med otroki vsakega razreda (70 yardov za dečke, 40 za deklice).

—e— **Hakatistiški skant.** V hakatistiškem izdanju se je „skant“ prelevil v germanizatorična društva studentov pod imenom „Jungdeutschland“. Kakor poroča „Slov. Prehled“ je ta pokret razširjen tudi v Šleziji in na Poznanjskem. V te organizacije silijo šolski uradi energično tudi šolsko mladino. Kar nas najbolj zanima pri stvari, to so nekatere praktične vežbe, katerih se je udeležilo 500 mladeničev, med njimi mnogo Poljakov. Načrt teh vaj je bil: preganjati se imajo poljski vstaši, ki so ponoči napali mesto, je oropali in pobegli s plenom v bližnje gozdove. Udeležniki vaj so imeli vstaše zaslediti in zasledovati. Vprašamo se, kako vplivajo te vaje na psiho poljskih dijakov. In kaj hoče „Jungdeutschland“ s tem doseči.

—e— **Počitnice.** V „Revue bleue“ govori A. Croiset o počitnicah in pravi, da vse kaže na to, da se bodo uvele tri mesece trajajoče počitnice. To pa bode preveč, ker se bode imelo premalo časa za resno delo. Tudi bodo starši, ki sedaj tožijo, da jim otroci delajo premalo. Potem pa bode nastala huda reakcija.

Mala poročila.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“. Umrla sta dva stara člana: Dne 8. oktobra gosp. Franc Röscher, nadučitelj v pokoju v Ligistu in dne 23. oktobra gosp. Janez Hyden, nadučitelj v pokoju v Gradcu. — Naklada za ta 116. in 117. smrtni slučaj v znesku 4 K je plačati v teku meseca novembra. V tem letu zaznamuje društvo 9 smrtnih slučajev (109—117). *Društveno vodstvo.*